

**ČESKÉ VYSOKÉ
UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE**

**FAKULTA
BIOMEDICÍNSKÉHO
INŽENÝRSTVÍ**

Titulní desky Vaší práce

**DIPLOMOVÁ
PRÁCE**

2017

**TEREZA
RASZYKOVÁ**

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ
Katedra biomedicínské techniky

Mezinárodní organizace v kosovské krizi

Diplomová práce

První strana v práci

Studijní program: Ochrana obyvatelstva

Studijní obor: Civilní nouzové plánování

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Václav Adámek

Bc. Tereza Raszyková

Kladno, květen 2017

Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2016/2017

Z a d á n í d i p l o m o v é p r á c e

Student: **Bc. Tereza Raszyková**
Studijní obor: Civilní nouzové plánování
Téma: **Mezinárodní organizace v kosovské krizi**
Téma anglicky: International Organizations in The Kosovo conflict

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Předmětem diplomové práce bude charakteristika svazku Srbska a Černé Hory, tzv. 3. Jugoslávie. Dále bude popsána problematika Kosova a samotná kosovská krize. V teoretické části diplomové práci bude dále definována organizace Kosovské osvobozené armády a popsány mezinárodní bezpečnostní organizace, které byly do krize zapojeny. K dosažení dalšího cíle bude popsána Organizace spojených národů, Severoatlantická aliance a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Visegrádská čtyřka a provedená následná analýza. Praktická část bude realizována pomocí komparace postupů výše zmíněných mezinárodních bezpečnostních organizací. Dále bude věnována analýze konkrétních kvantifikovatelných dopadů krize na civilní obyvatelstvo (např. počet uprchlíků, objem humanitární pomoci). Výstupem práce bude analýza postupů vybraných mezinárodních organizací zapojených do kosovské krize. Metodika práce je realizována skrze literární rešerši sekundární literatury a rozbořem funkce vybraných mezinárodních organizací zapojených do kosovské krize.

Seznam odborné literatury:

- [1] PELIKÁN, Jan, TEJCHMAN, Miroslav, Dějiny Jugoslávie (1918 - 1991), ed. 1., Praha: Karolinum, 1994, ISBN 80-7066-939-X
- [2] GIRGLE, Patrik, Kosovo. Stručná historie států, ed. 1., Praha: Libri, 2006, ISBN 80-7277-330-5
- [3] EICHLER, Jan, Od Hirošimy po Bělehrad. Válka a mír v druhé polovině 20. století, ed. 1., Praha: Karolinum, 2014, ISBN 978-80-246-2251-4
- [4] ŠTĚPÁNEK, Václav, Jugoslávie - Srbsko - Kosovo. Kosovská otázka ve 20. století, ed. 1., Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2011, ISBN 978-80-210-5476-9

Vedoucí: PhDr. Václav Adámek

Konzultant: Karel Rožánek

Zadání platné do: 20.08.2018

.....
vedoucí katedry / pracoviště

.....
děkan

V Kladně dne 12.12.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „Mezinárodní organizace v kosovské krizi“ vypracovala samostatně a použila k tomu úplný výčet citací použitých pramenů, které uvádím v seznamu přiloženém k diplomové práci.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V dne

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Václavu Adámkovi za pomoc a odborné vedení mé diplomové práce, za konzultace Karlu Rožánkovi a Leoši Krejčovi z VHÚ. Také bych ráda poděkovala mé rodině za podporu po celou dobu studia.

Název diplomové práce:

Mezinárodní organizace v kosovské krizi

Abstrakt:

Obsahem diplomové práce je charakteristika tzv. 3. Jugoslávie a zároveň popsání kosovské krize, jež byla součástí 3. Jugoslávie. V teoretické části je blíže objasněna definice války, dále je objasněna historie kosovského území. V práci je popsán samotný konflikt, který byl součástí rozpadu Jugoslávie. Důležitým mezníkem v kosovské krizi byla operace Severoatlantické aliance Allied Force, kdy je použito deskriptivně analytické komparace. Pro dosažení cílů v teoretické části jsou charakterizovány mezinárodní organizace, které byly součástí kosovské krize. V praktické části diplomové práce se věnujeme SWOT analýze kosovské krize, současně jsou graficky znázorněny proměny populačního osídlení Kosovského území během let. Spolu s tím je zobrazeno graficky národnostní složení. Při zpracování diplomové práce jsme využili metod literární rešerše.

Klíčová slova:

Válka, konflikt, krize, kosovská krize, Kosovo, Srbsko

Master's Thesis title:

International Organizations in The Kosovo conflict

Abstract:

This thesis deals with the Kosovo crisis that was part of the so-called third Yugoslavia. The theoretical part outlines the definition of the war and history of the Kosovo area. The first part also focuses on international organizations that took part in the Kosovo crisis. The conflict which led to the break-up of Yugoslavia is also described. A description of an important milestone of the Kosovo crisis, military action of the Allied Force conducted by the North Atlantic Treaty Organization, is carried out by descriptive analytic comparison. The practical part is dedicated to the SWOT analysis of the Kosovo crisis. The changes in Kosovo's population density expressed through graphs, along with a national composition of the population and territory of Kosovo during the given period in the twentieth century. This thesis is accomplished by studying and using all available resources related to the Kosovo crisis.

Key words:

War, conflict, crisis, the Kosovo crisis, Kosovo, Serbia

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vymezení pojmů.....	3
2.1	Definice války a druhy války	3
2.1.1	Konvenční válka	4
2.1.2	Asymetrická válka	5
2.1.3	Hybridní válka	6
2.1.4	Guerilla	7
3	Role mezinárodních organizací při řešení válečných konfliktů.....	8
3.1	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	8
3.1.1	OBSE a její vymezení role při řešení konfliktů	10
3.1.2	Hlavní nástroje OBSE.....	13
3.2	Organizace spojených národů a mírové operace.....	15
3.3	Severoatlantická aliance	16
3.4	Visegrádská čtyřka	18
3.5	Souhrn mezinárodních organizací v tabulce	20
4	Kosovo - úvod do problematiky	23
4.1	Geografický popis Kosova	23
4.2	Historický diskurs	27
4.3	Titova představa o Kosovu.....	28
4.4	Miloševićova politická éra	32
4.5	Kosovská osvobozenecská armáda.....	35
4.6	Úloha mezinárodních organizací na pozadí kosovské krize	37
4.7	NATO – Operace spojenecká síla	40
4.7.1	Operace spojenecká síla.....	41
4.8	Dočasná správní mise Spojených národů.....	45
5	Kosovo dnes.....	47
6	Cíle práce a hypotézy.....	49
7	Metodika	50
8	Praktická část	51
8.1	Historický vývoj obyvatelstva.....	52

8.2	Národnostní a náboženské složení na území Kosova	54
8.3	Uprchlíci.....	57
8.4	Humanitární pomoc.....	58
8.5	SWOT analýza	61
9	Diskuse.....	63
10	Závěr	67
	Seznam symbolů a zkratk	68
	Seznam použité literatury	69
	Seznam obrázků.....	77
	Seznam tabulek.....	78
	Seznam grafů	79
	Seznam příloh	80

1 Úvod

Mnoho autorů zabývajících se Balkánem, označují situace, v níž se Kosovo nachází za složitou. Tato situace je dána odlišnými etnickými a historickými aspekty, které se v Kosovu střetávají. Z tohoto důvodu můžeme považovat Kosovo za nejnebezpečnější zdroj napětí, již v historii se několikrát ukázalo jako problematické, například kosovská krize.

V teoretické části diplomové práce se budeme věnovat definování pojmu válka. Následně po definování války se budeme věnovat pojmům jako asymetrická válka, hybridní válka, guerilla a v poslední řadě konvenční válce. Tyto pojmy budou vysvětleny pro bližší pochopení kosovské krize.

Další části charakterizujeme obecně mezinárodní organizace, zabývající se mezinárodními (válečnými) konflikty, pro tento účel jsme vybrali organizace zapojené do kosovské krize. Těmito organizacemi jsou Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Organizace spojených národů, Severoatlantická aliance, Visegrádská čtyřka.

V navazujících teoretických částech diplomové práce se dostáváme k jádru věci. Po vyhlášení vlády Jozipa Broze Tita, jež odmítl znovuzáclenit Kosovské Albánce do jugoslávského státu. Neměl Titův režim příliš jasnou představu o území Kosova a navrhl několik řešení. Nakonec se ujalo řešení zachování Kosova v rámci Srbska, s tím že Kosovo bude mít určitou autonomii. Po smrti Jozipa Broze Tita se dostal do funkce prezidenta Slobodan Milošević. Během Miloševićovi vlády se situace na Kosovu zhoršila, přes všechny jeho snahy se vztahy mezi Srby a Albánci se zhoršili. To vedlo k demonstracím a následné fyzickému potlačení ze strany srbské policie a armády. To mělo vliv na ústavu z roku 1989, kdy byly změněny pravomoci Kosova autonomní oblasti Kosova a Vojvodiny byly zrušeny a podléhaly Srbsku. Na úkor toho vzniká stínová vláda Kosova, to Miloševićův režim příliš neřešení, kvůli právě probíhající válce ve Slovinsku, Bosně a Hercegovině a v Chorvatsku. Kosovskou stínovou vládu označil za separatistický výtvar.

A to nás v naší práci vede k charakterizování Kosovské osvobozené armády (UÇK). Tato organizace působila již za vlády Tita ale do povědomí široké veřejnosti se dostala až za Miloševićovi éry. Zpočátku byla světem brána jako teroristická organizace a to oprávněně, provedla několik teroristických útoků na představitele vlády a také

podminovala domy určené pro uprchlíky. Našla se i spojitost mezi UÇK a teroristickou organizací Al-Kaida, jež pomáhala s výcvikem a zbraněmi. Postupem času se Kosovská osvobozenecská armáda mění a její členové jsou zapojeni do veřejné správy státu Kosova. To lze vidět i v dnešní době, prezidentem Kosova je Hashim Thaçi, v 90. letech stál v čele Kosovské osvobozenecské armády.

Dále se věnujeme samotným mezinárodním organizacím při řešení kosovské krize. Také se věnujeme samotným leteckým útokům Severoatlantické aliance, které neměly oba mandáty Rady bezpečnosti OSN.

V praktické části diplomové práce se budeme věnovat grafickému zpracování, které se vztahující k obyvatelům na území Kosova a jejím změnám během let. Následně jsme graficky znázornili uprchlickou krizi během války. Do praktické části jsme zahrnuli humanitární organizace, jež byly angažované v kosovské krizi. Informace o humanitárních organizacích a jejich pomoci jsme zpracovali do tabulek. Dále jsme zpracovali vlastní SWOT analýzu, do níž jsme zahrnuli silné, slabé stránky kosovské krize spolu s příležitostmi a hrozby s ní spojenými.

Pro vypracování diplomové práce jsme se rozhodli ponechat jména aktérů v původním jazyce. V místech, kde jsme použili citace, jsme ponechali jména podle autorů, proto se v některých částech práce můžeme setkat s původními jmény ale i s českými verzemi.

2 Vymezení pojmů

V této kapitole budou vysvětleny pojmy, které budou v rámci diplomové práce používány a jsou důležité v této problematice. Budou vymezeny pojmy válka, konvenční válka, asymetrická válka a hybridní válka a v poslední řadě bude definována guerilla.

2.1 Definice války a druhy války

„Válka je pouze pokračování politiky jinými prostředky.“

Carl von Clausewitz

Pruský generála vojenský stratég

Válka v dnešní době představuje poslední možnost řešení konfliktu poté, kdy diplomatické nástroje selžou. Bohužel válka na sebe vždy strhává mediální pozornost, díky/kvůli níž aktéři války mohou prosazovat své zájmy a rovněž díky médiím spolu i vyjednávat. To může vést k tomu, že média jsou v mnohých případech využívána jako zbraň. Prostřednictvím médií lze poukázat na problémy, kvůli nimž válka vzniká. Válka s sebou přináší i ekonomickou zátěž nejen pro danou oblast ale i pro stát, v níž se válčí. Rovněž nesmíme zapomínat na civilní obyvatelstvo, které bývá většinou součástí války. V souvislosti s válkou bývá civilní obyvatelstvo ohroženo na životě, současně však i po finanční a sociální stránce. Samozřejmě se do pozadí dostávají další odvětví i zdravotnictví, na niž nezbývají finance.

Válka patří k pojmům, které téměř každému člověku nahání největší strach. Je jedním z průvodních a bohužel také nejtypičtějších jevů lidských dějin. Ve dvacátém století strach z války trvale sílil především proto, že narůstala jejich ničivost a zejména pak podíl obětí na straně civilního obyvatelstva. (Eichler, 2006)

Válka je vymezována jako významný sociální fenomén, jehož podstatou je dynamická a nestálá interakce násilných emocí, Základní příčinou válek je věčná konfliktnost, neustálé střetání zájmů na mezinárodní scéně. Proto všechny státy světa nepřetržitě zlepšují schopnosti, aby válkám dokázaly zabránit (v tomto směru hraje významnou úlohu diplomacie, zejména pak uzavírání aliancí) nebo aby v nich obstály v případě, že už není

možné je odvrátit (pak už narůstá význam vojenské síly a schopnosti ji co nejúčinněji použít).(Eichler, 2013)

Oskar Krejčí uvádí ve své knize Válka, že válka je projevem selhání lidského rozumu. I to, že války se začaly kvůli nedorozumění mezi lidmi o hodnotách, které byly předmětem sporu. A to je vedlo k použití fyzického násilí. Válka je organizované zabíjení lidí lidmi, které navíc doprovází mučení, znásilňování, loupení.

Aby se válka dala označit za válku, musí zemřít 1000 osob za jeden rok bojování. Válka přináší i ekonomické ztráty, to i v oblasti sociální sféry a hlavně ke ztrátě stability. To může vést k oslabení daného státu, kde válka probíhá. Obecně lze konstatovat, že válka nepřináší nic dobrého.

Na druhé straně válka jako taková nemá jenom negativní dopady. V minulosti strach z jejího vypuknutí často vedl k vytváření koalic a k posilování solidarity mezi jejich členy. Pod vlivem obavy z války byla založena například Severoatlantická aliance, která se postupně přeměnila v integrační uskupení, jež se neomezovala pouze na zajištění bezpečnosti, ale neustále prohlubovala a upevňovala integraci i v oblasti ekonomické a politické. Pod vlivem krutostí páchaných během války a zoufalé situace jejich obětí se v důsledku zrodilo mezinárodní právo válečné, které se zaměřuje především na co největší omezení válečných excesů a na snižování utrpení těch, kteří jsou do války vtahováni proti své vlastní vůli. Strach z války a jejích důsledků vedl také ke vzniku oboru *conflict managment* – zvládání ozbrojených konfliktů. (Eichler, 2006)

2.1.1 Konvenční válka

Konvenční válka je charakterizována několika body, jež budou následně vysvětleny. V konvenční válce jsou nasazeny jednotky do bojů, které jsou co do množství značně rozsáhlé. Jedná se například o armádu, sbory nebo divize. Při tomto způsobu vedení války, jsou využívány zbraně a technika vojenského typu (letecká, obrněná technika, dělostřelectvo apod.). Při konvenční válce je používána klasická vojenská taktika, při níž je použito několik druhů vojenské techniky (síly). Naproti tomu u guerillového způsobu vedení války je používána taktika tzv. komand, kdy jde hlavně o překvapení protivníka a moment zaskočení.

Terčem při konvenční válce bývají nejen vojenské jednotky nepřítele ale rovněž i dopravní a průmyslovou infrastruktura (dálnice, silnice, železnice, elektrárny apod.). Armádní jednotky se snaží, jak o fyzické zničení a oslabení, tak i v neposlední řadě o kontrolu území. Při vedení konvenční války jsou dodržována mezinárodní práva a normy, mezi které řadíme i Ženevské právo.

Ženevské právo se na základě souborů norem snaží chránit ty, kteří se bojů neúčastní. Z toho je zřejmé, že Ženevská konvence se snaží o zlidštění válek. V roce 1949 po zkušenosti z 2. světové války byla přijata Ženevská konvence o ochraně obětí války (známa také jako Ženevská úmluva o ochraně obětí války). Ženevská konvence se tak snaží konkretizovat obecné zásady že:

- a) Válka má být vedena jen proti ozbrojeným silám, ne proti civilnímu obyvatelstvu;
- b) Cílem války je pouze zlomení odporu nepřítele, což mimo jiné znamená, že účelem zajetí není nic víc, než zabránit příslušníkům nepřátelských ozbrojených sil, aby se znovu zapojili do boje. (Krejčí, 2010)

Konvenční válka se řídí víceméně podle pravidel a i tím se odlišuje od terorismu. Terorismus se žádnými pravidly neřídí a cíleně útočí na civilní obyvatelstvo a vyvolává strach a paniku.

2.1.2 Asymetrická válka

Asymetrickou válku lze obecně charakterizovat jako boj nebo konflikt, jehož strany se liší ve vojenské síle, ale také taktikou vedení boje, jež lze nazvat jako relativní převahu sil. Této rozhodující výhody může být dosaženo asymetrickou činností vojsk, která usměrňuje bojovou sílu společných sil proti kriticky zranitelným místům protivníka nebo provedením manévru v čase a prostoru. Výsledné efekty organizace součinnosti při soustředování a integraci operační činnosti společných sil také poskytují veliteli společných sil rozhodující výhodu. (Vojenské rozhledy, 2011)

Steven Metz a Douglas Johnson definovali asymetrickou válku takto: „V oblasti vojenství a státní bezpečnosti je asymetrie chápána jako odlišné jednání a myšlení protivníka. S cílem vyzdvihnout své výhody, spolu s tím využívat i slabiny protivníka k získání větší volnosti jednání.“

Dnes je asymetrický střet chápán jako konflikt (válka), v níž jsou používány neočekávané a netradiční postupy s cílem podlomit protivníkovu sílu, obejít jeho silné stránky a ohrozit jeho zranitelná místa nepředpokládanými technologiemi či jinými modernizovanými prostředky. O asymetrické válce lze hovořit i jako o konfliktu, v němž jsou používány nekonvenční přístupy obcházející a narušující sílu protivníka využíváním jeho zranitelných míst.

Vojenští stratégové a odborníci definují asymetrický střet jako konflikt (válku) odchylující se od standardního konfliktu nebo nepřímých přístupů k ovlivnění rovnováhy proti sobě stojících sil. Takové konflikty nejsou novým typem války. Bojující strany po léta neustále usilovaly o potlačení (negaci) síly toho druhého anebo se snažili vyhnout silovému řešení, pokud byl úspěch nejistý. Vždy se ale zároveň pokoušeli použít síly proti slabým stránkám a místům nepřítele. Asymetrickou válku je možno chápat jako strategii, taktiku nebo metodu vedení konfliktu. Pro pochopení asymetrického způsobu války potřebujeme pochopit vedení války a být připraveni a schopni na ně reagovat.

Při asymetrickém působení na nepřítele se jedná jak o akce menšího taktického, tak i většího, operačního rozsahu sil proti zranitelným místům protivníka za účelem dosažení výrazně vyššího efektu než při klasických konvenčních způsobech vedení operací. Důležité je přitom prosazování psychologického působení k podlomení vůle protivníka, jehož využitím je možné dosáhnout strategických cílů i v operacích relativně malého rozsahu a dokonce i v relativně neúspěšných operacích. (Krásný, 2003)

2.1.3 Hybridní válka

Důležité pro vedení hybridní války je použití konvenčních a nekonvenčních nástrojů k vedení války. Cílem je donutit druhou stranu ke krokům, jež by jinak neučinila.

Portál Natoaktual.cz uvádí definici hybridní války takto: „Hybridní válka je ozbrojený konflikt vedený kombinací nevojenských a vojenských prostředků s cílem jejich synergickým efektem přinutit protivníka k učinění takových kroků, které by sám o sobě neučinil. Alespoň jednou stranou konfliktu je stát. Hlavní roli při dosažení cílů války hrají nevojenské prostředky v podobě psychologických operací a propagandy, ekonomických sankcí, embarg, kriminálních aktivit, teroristických aktivit a jiných subverzivních aktivit obdobného charakteru. Vojenské operace útočníka jsou vedeny na zapřenou nepravidelnými silami kombinujícími symetrické a asymetrické způsoby

vedení bojové činnosti proti celé společnosti a zejména proti jejím politickým strukturám, orgánům státní správy a samosprávy, ekonomice státu, morálce obyvatelstva a ozbrojeným silám.“ (Natoaktual.cz, 2016)

2.1.4 Guerilla

Pojem partyzánské (resp. „stranické“ – jak by zněl přesný překlad) války se objevil v polovině 18. století, a to ve francouzských instrukcích pro vedení války s malými částmi oddílů a harcovníků. Pojem guerilla, což ve španělštině znamená „malá válka“, začal být používán v souvislosti se španělským odbojem proti Napoleonovi na počátku 19. století (Münkler 1990: 34). Někteří autoři guerillu vyhražují pro ofenzivní boj a partyzánskou válku pro defenzivní boj (Rabert 1995: 26), zpravidla jsou však oba pojmy používány jako synonyma (Folscheid 2001: 2). Platí to i pro tento text, v němž se vychází z pojetí guerilly jako rozptýlené války, vedené relativně malými jednotkami proti silnějšímu nepříteli (Merari 1993: 21). Pokus o přesnější vymezení a ohraničení vůči jiným formám násilí přináší obtíže. Problém způsobuje značná různorodost forem guerillového, resp. partyzánského boje. Je možné vysledovat tři jeho základní formy (které se mohou různě prolínat):

1. guerillu jako strategii boje za frontovou linií, která je podporou hlavního bojového úsilí nepřítele (např. partyzánské hnutí na obsazeném území SSSR ve druhé světové válce),
2. guerillu jako hlavní strategii boje, kdy je jejím cílem velkým množstvím malých střetů vyčerpat a tím i zcela vojensky porazit nepřítele,
3. guerillu jako etapu války, po níž dochází k přeměně guerillových bojovníků (partyzánů) na regulérní armádu (v tomto pojetí guerillu vnímali i její dva nejvýznamnější teoretici Mao Ce-tung a Ernesto Che Guevera) (Merari 1993: 21, Münkler 1990: 16). (Mareš, 2004)

Některá partyzánská hnutí připomínají spíše armádu (mají uniformy, jsou organizované...), naopak jiná se přiklání k terorismu a byla považována za teroristické organizace.

3 Role mezinárodních organizací při řešení válečných konfliktů

Pro snadnější pochopení dané problematiky budou v dané kapitole charakterizovány organizace, které se aktivně účastnili kosovské krize a pomáhali Kosovu. Jedná se o organizace, jakými jsou Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Organizace spojených národů, Severoatlantická aliance a Visegrádská čtyřka, jejíž součástí jsou Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Polsko. Tyto čtyři země pomáhali Kosovu prostřednictvím OSN, OBSE a NATO.

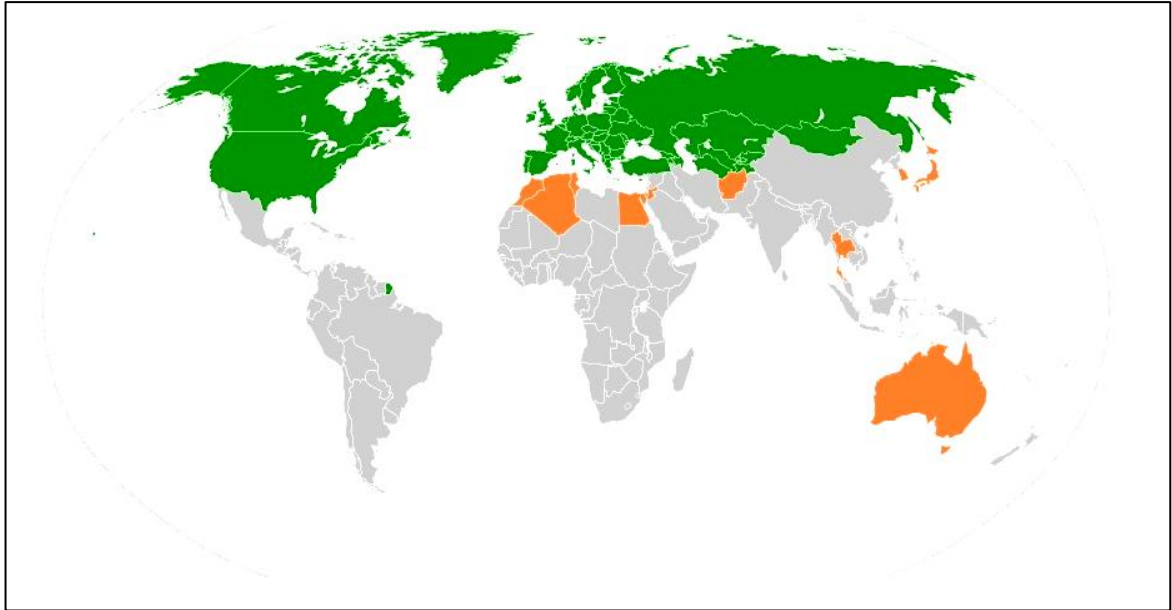
Všechny výše zmíněné organizace budou blíže popsány a charakterizovány, bude stručně objasněna jejich historie a cíle a úkoly které mezinárodní organizace mají. Dále bude popsán jejich mandát v Kosovu a přiblížení jejich práce.

3.1 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (dále jen OBSE), spolupracuje na velmi úzké bázi s ostatními organizacemi, a to se Severoatlantickou aliancí (NATO), Organizací spojených národů (OSN), Evropskou unií (EU). Tyto čtyři bezpečnostní organizace, spolu kooperují na území Evropy.

OBSE řadíme mezi mezinárodní bezpečnostní organizace, která vznikla v roce 1995 transformací KBSE (Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě = helsinská konference). OBSE sdružuje především evropské státy, ale v jejích řadách lze nalézt středoasijské země, USA a Kanadu.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) je největší regionální organizací, která se zabývá problematikou mezinárodní bezpečnosti. Sdružuje 57 členských států z Evropy, střední Asie a Severní Ameriky. Všechny orgány OBSE, včetně jejího Parlamentního shromáždění, byly vytvořeny na základě Pařížské charty pro novou Evropu, která byla přijatá na Pařížském summitu v roce 1990. První zasedání Parlamentního shromáždění se konalo v Budapešti v r. 1992. (Psp.cz)

Obrázek 1 – Mapa světa – Složení OBSE. Státy označené zelenou barvou jsou členské státy. Oranžovou barvou jsou označeny partnerské státy pro spolupráci.

Předchůdcem OBSE byla Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (Conference on Security and Cooperation in Europe, zkráceně CSCE), která začala vznikat v průběhu 70. let. Definitivně založena byla podepsáním Helsinského závěrečného dokumentu 1. srpna 1975.

Celý systém konferencí KBSE a výsledek procesu jednání znamenal posílení stability v Evropě rozdělené geopoliticky na západní a východní blok. KBSE jako taková znamenala významný mezník ve vývoji studené války, a to nejen v Evropě a ve Středozezemním moři. Vliv KBSE zasáhl i do vnitropolitické situace zúčastněných států, v Československu byla produktem odezvy KBSE např. Charta 77.

V souvislosti s kolapsem komunistických režimů ve státech východního bloku byla patrná potřeba změn i v rámci KBSE. Dne 21. listopadu 1990 byla podepsána Pařížská smlouva, která započala s proměnou KBSE, která byla ukončena dne 1. ledna 1995 transformací KBSE na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). (Mzv.cz, 2007)

V době studené války bylo hlavním cílem KBSE působit jako prostředník pro setkání zemí Varšavské smlouvy a zemí NATO. V tomto období se ještě nejednalo o klasickou mezinárodní organizaci se stálými orgány, ale o mnohostranné konference, na kterých se řešily problémy rozdělené do tzv. košů. Tematické koše KBSE byly tři, do prvního spadaly otázky bezpečnostní spolupráce, do druhého hospodářská, vědecká a technická spolupráce

a do poslední koše patřila spolupráce v humanitárních oblastech, především se zaměřovala na oblast lidských práv. (Leška, 1997)

S koncem studené války bylo však nutné se zamyslet nad dalším pokračováním KBSE, jelikož její dosavadní role už byla vyčerpána. V důsledku těchto skutečností bylo nutné vytvořit účinné mechanismy, podle kterých by organizace i nadále fungovala. Proto se v první polovině 90. let tyto změny uskutečnily a byly završeny přejmenováním KBSE na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (Organisation for Security and Cooperation in Europe, zkráceně OSCE, dále jen česká zkratka OBSE) v rámci summitu v Budapešti v roce 1994.

Mezi hlavní cíle OBSE řadíme kontrolu zbrojení a odzbrojení, preventivní diplomacii, demokracii. Rovněž sem přináleží budování důvěry, oblast lidských práv, ekonomickou bezpečnost a ochranu životního prostředí. Mezi další cíle OBSE patří diskuse vedená mezi členskými státy, kdy členské státy jsou brány jako rovnocenní partneři, jenž se snaží najít shodu a přijmout opatření ke zvýšení jak kolektivní bezpečnosti, tak i bezpečnosti individuálních států. Nejviditelnější činností OBSE jsou její mise, které jsou vedeny na území, na nichž je potřebné aby, byla vidět mezinárodní přítomnost. Mandát, velikost a role mise závisí na zemi, v níž se nachází.

Evropská unie spolu s OBSE spolupracují v oblasti krizového managementu. V období, kdy evropská bezpečnostní politika nebyla schopná jednat samostatně, Evropská unie prosazovala své zájmy pomocí jiných mezinárodních organizací, a to včetně OBSE. V dnešní době EU vytváří vlastní mise, nadále však spolupracuje s OBSE. Kooperace mezi organizacemi je na bázi výměny informací, diplomatické činnosti, konzultace, ale i užší spolupráce na misích. Evropská unie pomáhá Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě na misích, které jsou pod hlavičkou OBSE. Jelikož má OBSE více členů, než kolik jich má EU. Je pro Evropskou unii OBSE důležitá jako fórum, kde se řeší mezinárodní situace.

3.1.1 OBSE a její vymezení role při řešení konfliktů

Jednou z hlavních a důležitých činností OBSE je řešení konfliktů, na niž úzce spolupracuje s ostatními bezpečnostními organizacemi v rámci krizového managementu. Každá bezpečnostní organizace má odlišný přístup k řešení konfliktů a k tomu určené nástroje k

řešení. Z obecného hlediska je velmi důležité si uvědomit, co znamená konflikt v mezinárodních vztazích a jakým způsobem lze tento konflikt řešit.

Pro vznik samotného konfliktu, jsou za „*potřebí*“ aktéři, jež se angažují do takové míry, že prosazují své zájmy a hodnoty, které jsou neslučitelné. Z toho můžeme vyvodit, že konflikt je taková sociální situace, v níž dva aktéři usilují ve stejném čase o stejný zájem nebo hodnotu.

Řešení konfliktů ve 20. Století můžeme rozdělit do čtyř časových období:

- ⇒ První období – v letech 1914 – 1945; toto období položilo ohromné základy pro řešení konfliktu, jelikož proběhly v té době dvě velké světové války, nejdůležitější byla analýza konfliktů a příčin válek.
- ⇒ Druhé období – v letech 1946 – 1969; druhé období vychází z tzv. studené války a s ním spojenou hrozbu jaderných zbraní.
- ⇒ Třetí období – v letech 1970 – 1985; již se odehrává stále probíhající studené války. Třetí období se zabývá hledáním různých způsobů řešení sporů. V 80. letech se studená válka blížila pomalu ke svému konci a spolu s ním se měnila i mezinárodní politika. Tyto proměny se již pojí částečně se čtvrtým obdobím.
- ⇒ Čtvrté období – 1986 – do současnosti; řešení konfliktů v tomto období nabírá nový směr i témata, která jsou úzce spjata se změnou mezinárodního prostředí. V 90. letech je prosazován tzv. přístup komplexního řešení konfliktu, kdy se analyzují a řeší příčiny konfliktu, by se jim bylo v budoucnu možno předcházet.

Konec studené války přinesl nové aktéry, přístupy i postupy v řešení konfliktů. Konflikty jsou řešeny v různých fázích probíhajícího konfliktu. Příkladem je například hledání řešení konfliktu v jeho počáteční fázi, kdy lze využít preventivní opatření. Preventivní opatření mají za svůj cíl zabránit rozšíření násilí, které by mohlo později nastat.

Aktéry prevence můžeme rozdělit na mezinárodní a regionální organizace, nevládní organizace a jednotlivce (Mezinárodní výbor červeného kříže, generální tajemník OSN). Při řešení konfliktu preventivním způsobem, lze použít řadu nástrojů, postupů, programů, diplomacie.

Jednou z neaktivnějších organizací v prevenci konfliktů je OBSE. V rámci prevence zřídilo OBSE nástroje, jakými jsou např. Úřad vysoké komisaře pro národní menšiny (High Commissioner on National Minorities), který byl vytvořen za účelem předcházení

vzniku konfliktů mezi státními a národnostními menšinami. Problém OBSE však spočívá v tom, že nemá vlastní právní subjektivitu, neboť není založena na žádném právně závazném dokumentu. OBSE je, tak plně závislá na rozhodnutí členských států a nemůže účinně trestat nevhodné chování ze strany členského státu, a i proto její činnost v prevenci konfliktů nemůže dosahovat takových účinků, jakých by bylo potřeba (Siegl, 2001)

Ve vyhocenějších fázích konfliktu – eskalace, vypuknutí násilí, mrtvý bod a deeskalace – se již používají nástroje tzv. vytváření míru (peacemaking) a udržování míru (peacekeeping). Na rozdíl od vytváření míru, které probíhá diplomatickou cestou, se udržování míru se odehrává již s využitím vojenské síly. Použití vojenský prostředků však ještě nemá donucovací ráz a navíc s ním musí souhlasit stát, v němž se má akce uskutečnit. V některých případech však konflikty vygradují až do takové podoby, že je již nelze řešit diplomatickou cestou a musí být použito nástrojů vynucování míru (peace-enforcement), mezi něž patří například různé blokády, sankce nebo použití vojenské síly. O těchto „vynucovacích“ mírových akcích rozhoduje Rada bezpečnosti OSN, a to chvílích, kdy jsou vyčerpány všechny ostatní prostředky pro řešení krizí. Souhlas daného státu není potřebný. (Janzekovic, 2006) OBSE se může - v podobě misí či operací - podílet na řešení konfliktů i v těchto fázích. Mise OBSE zřizuje Stálá rada a lze je rozdělit podle cíle, jehož chtějí dosáhnout. Nástrojem pro prevenci konfliktů jsou pozorovací a ověřovací mise. Na podporu demokracie a právního státu se organizují mise, které mají za úkol dohlížet na řádný průběh voleb. OBSE má možnost řešit krize i pomocí operací na udržení míru realizovaných podle Charty OSN, ale tento nástroj doposud nikdy nebyl použit. (Šimonová, 2013) Vzhledem k tomu, že OBSE nedisponuje vojenskými prostředky je nucena v této oblasti spolupracovat s ostatními organizacemi, které naopak s vojenskými prostředky disponují.

Cílem postkonfliktního urovnání je znovuvybudování sociální, ekonomické a právní struktury na území, na němž probíhal konflikt. Na tom to procesu se podílejí, jak vnitrostátní aktéři, tak i ty vnější, jakými jsou například mezinárodní organizace, mírové síly, konkrétní státy... Celé postkonfliktní urovnání probíhá v několika fázích. V prvotní fázi je bezpodmínečně nutné dosáhnout bezpečnosti, to jest ukončit veškeré násilí, případně vyměnit zajatce, ustanovit odzbrojovací režim a vytvořit demilitarizované oblasti. Následná fáze se týká právní oblasti – vytvoření funkčního justičního systému a demokratických institucí. Nezbytné je i dořešení/vyřešení válečných zločinů. Toho lze

dosáhnout například vytvořením mezinárodních vyšetřovacích misí nebo ustanovením mezinárodních trestních tribunálů. Neoddělitelnou součástí procesu při obnově je i důraz na dodržování lidských práv. Dále probíhá znovuvybudování sociální hospodářské oblasti, vzdělávacího systému a vytvoření stabilního ekonomického systému. Finální fáze spočívá ve vyřešení problému týkajícího se uprchlíků. V tomto období je zapotřebí dát prostor vznik funkčního politického a samosprávného systému.

Ihned po skončení konfliktu a několik následujících měsíců vypomáhají vnější aktéři s budováním stability. Následně jsou do budování stability zapojováni vnitřní aktéři. Tyto procesy sice probíhají v delších časových úsecích a jsou však nesmírně důležité, neboť vytvoření pevných základů států a stabilní demokratické společnosti zmenšuje šance na opětovné propuknutí konfliktu. Co se týká OBSE, tato organizace se rovněž aktivně zapojuje do oblasti postkonfliktní rekonstrukce, k čemuž ji předurčuje i rozsáhlá dimenze problémů, jimiž se zabývá. V té to oblasti nejvíce spolupracuje s ostatními organizacemi, to jak vládními, jako jsou Evropská unie, Rada Evropy, OSN a NATO, tak i s řadou nevládních organizací. Záslužnou práci odvedla OBSE v Bosně a Hercegovině a i nadále odvádí v rámci současné mise v Kosovu (Galbreath, 2007)

V současné době se OBSE zabývá hlavně na oblast lidských práv a procesu demokratizace. I proto byl kromě Úřadu vysokého komisaře pro národnostní menšiny vytvořen již v roce 1990 Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (Office for Democratic Institutions and Human Rights), který za tuto oblast plně zodpovídá. Naopak monitorování oblasti lidských práv má na starost Úřad pro demokratické instituce a lidská práva, jež má v gesci otázky organizace voleb, budování demokratických institucí a dohled nad dodržováním právního řádu.

3.1.2 Hlavní nástroje OBSE

1. Mise OBSE (krátkodobé a dlouhodobé mise) - mise OBSE mají civilní charakter. Dosud se většina misí soustředila do oblasti bývalé Jugoslávie a SSSR. O mandátu misí rozhodují členské státy zastoupené ve Stálé radě OBSE. K vyslání mise je nutný souhlas hostitelského státu. Mezi hlavní úkoly, které plní jak krátkodobé tak dlouhodobé mise patří:
 1. Monitorování voleb,
 2. vytváření prostředí pro politický dialog,

3. Dohlížení na implementaci norem a principů OBSE a jejich podpora, především v oblasti lidských práv,
 4. pomoc při ustavení, vybavení a tréninku lokálních policejních sil v krizových oblastech,
 5. opatření pro budování důvěry,
 6. monitorování a podpora svobodných nezávislých a pluralitních sdělovacích prostředků,
 7. technická a finanční podpora demokratizačního procesu,
 8. podpora boje s korupcí,
 9. organizování a pomoc při návratu vnitřně přesídlených osob a uprchlíků,
 10. podpora budování občanské společnosti a veřejné správy,
 11. zjišťování a sběr informací a jejich ověřování na místě, nezávislé vyšetřování.
2. Zvláštní vyslanci či pověřenci a zmocněnci - jsou zřizováni ad hoc s cílem působit v místě případné krize a snažit se jí předejít. Tyto osoby by měly být nezávislé, nestranné a být schopnými zprostředkovateli. Působí jako prostředníci mezi orgány OBSE a stranami sporu.
 3. Vysoký komisař pro národnostní menšiny (VKNM) - působí jako zprostředkovatel mezi národnostními menšinami a orgány států. Je součástí systému včasného varování OBSE a cílem je identifikace etnických sporů, které by mohly hrozit mír, stabilitu a přátelské vztahy členských států OBSE.
 4. Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) - úkolem ODIHR je usnadnit komunikaci a výměnu informací v oblasti svobodných voleb, technická podpora a organizace voleb, podpora rozvoje vzdělání, a pomoc při tvorbě a implementaci vnitrostátních právních norem v oblasti lidských práv, svobodné volby náboženského vyznání, genderové rovnosti a boji proti terorismu.

Smírčí a rozhodčí soud - jedním z nejmladších orgánů OBSE, aktivní od roku 1995. Je určen pro členské státy OBSE s cílem urovnávat případné spory pomocí smírčího a rozhodčího řízení (Waisová, 2011)

3.2 Organizace spojených národů a mírové operace

Organizace spojených národů vznikla v roce 1945 jako pokračování nepříliš úspěšného projektu Společnosti národů. Ten byl založen v roce 1920 jako důsledek hrůz způsobených 1. světovou válkou. Jejím úkolem mělo být zlepšení situace na mezinárodním poli a zabránění opakování tragédie první války. Přestože se organizaci tento úkol nepodařilo splnit (a situace vyvrcholila 2. světovou válkou), posloužila v mnohém jako předloha pro pozdější strukturu a hlavní ideologii OSN. Představila myšlenku kolektivní bezpečnosti, kterou OSN převzala (Macqueen, 1999). Zakládající listina, Charta OSN, byla podepsána v roce 1945 50 státy (51 spolu s Polskem, které podepsalo o něco později). Stěžejní myšlenkou nové organizace bylo „zajištění nenásilného řešení konfliktů mezi členskými státy a zajištění politické i ekonomické stability mezinárodního systému“. (Waisová, 2011)

Plnění výše uvedených cílů bylo bohužel v souvislosti s uspořádání světa po 2. světové válce (rozložení sil) a vytvořením dvou mocenských a rozdílných ideologických bloků USA a SSSR značně omezené po celou dobu trvání studené války. Jednání byla většinou blokována jednou nebo druhou stranou, což se týkalo i komunikace, jež byla rovněž omezena. Zásadní změnu přinesl až konec studené války, který nastartoval znovuoobnovení akceschopnosti OSN. Zároveň se však s rozpadem bipolárního světa, potažmo sovětského bloku objevily nové typy konfliktů. Státní útvary nebo jejich vnitřní regiony složené z mnoha etnických menšin se začaly rozpadat a otřásat etnickými konflikty a vnitrostátními boji – začala nová emancipace národů. Organizace spojených národů se tak musela vyrovnat a postavit novým výzvám a stále hledat nové způsoby řešení.

V důsledku těchto změn ustanovila OSN několik typů operací:

- Preventivní akce – v těchto případech se OSN snaží vytvořit takové podmínky, aby konflikty a případné nepokoje byly minimální.
- Vynucení míru
- Peacekeeping

Během studené války bylo velmi obtížné najít v Radě bezpečnosti shodu - členové nebyli schopní dohodnout se na významu ustanovení vycházející z kapitoly VII a článku 39, tedy kdy „došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo k útočnému činu“ (Charta OSN, 1945). Byl proto zaveden speciální přístup k řešení konfliktů, který nebyl zanesen v Chartě OSN - peacekeeping.

Peacekeeping OSN byl ustanoven v roce 1950 rezolucí 377 Valného shromáždění. Ta říká, že: „pokud Rada bezpečnosti není schopna se kvůli nejednotnosti stálých členů shodnout a selhává při výkonu své primární odpovědnosti za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, přechází odpovědnost a aktivita na Valné shromáždění“ (OSN, 1950). (Kotalíková, 2015) Přestože peacekeeping není ustanoven v chartě OSN, patří dnes mezi nejdůležitější aktivity Organizace spojených národů. Protože mírové operace nejsou ukotvené v Chartě, Waisová uvádí, že jsou vedené podle kapitoly VI a 1/2, tedy někde mezi kapitolami VI a VII (Waisová, 2011)

Kvůli neustále měnícímu se mezinárodnímu prostředí, musí být mírové mise OSN schopny na tyto změny reagovat, což se v řadě případů nepodařilo splnit. (Kotalíková, 2015)

Udržování mezinárodního míru a bezpečnosti je jedním z hlavních úkolů Organizace spojených národů. OSN od svého vzniku již mnohokrát pomohla zabránit tomu, aby spory přerostly ve válečné konflikty a přesvědčila zneprátené strany, aby daly přednost jednacímu stolu před zbraněmi. Pokud již ozbrojený konflikt propukl, byla na místě, aby pomohla sjednat příměří a mír. Za šest desetiletí existence bylo s podporou OSN ukončeno množství konfliktů a válek, často prostřednictvím rozhodnutí Rady bezpečnosti, základního orgánu OSN pro otázky mezinárodního míru a bezpečnosti. (Osn.cz)

OSN v 90. letech provedla reformy v oblasti mírových operací OSN, jejichž výsledkem byl Manuál pro Mírové operace OSN. To vedlo OSN k bližší spolupráci se Severoatlantickou aliancí (dále jen NATO). Je všeobecně známo, že OSN nedisponovalo a ani v současné nedisponuje žádnými vojenskými jednotkami. Z tohoto důvodu je OSN nucena spolupracovat s NATO nebo s Evropskou unií, jimž tomuto účelu (k vytváření misí) schvaluje příslušné mandáty Rady bezpečnosti OSN. Evropská unie i NATO jsou v současné době jedinými funkčními a akceschopnými organizacemi, které jsou schopné naplnit schválené mandáty Rady bezpečnosti OSN. Po vojenské stránce je akceschopná pouze aliance.

3.3 Severoatlantická aliance

Severoatlantická aliance je politicko-vojenskou aliancí, mezi jejíž hlavní cíle patří kolektivní obrana svých členů a zachování míru a demokracie v severoatlantickém prostoru. Rozhodování se v alianci řídí pravidlem konsensu a stejné váhy hlasu každého

člena. NATO má civilní a vojenské velitelství a integrovanou velitelskou strukturu (Mzv.cz)

Posláním Aliance je ochrana práv a svobod, ale také zajištění bezpečnosti všem svým členům. Mezi členskými zeměmi jsou země Evropy i Severní Ameriky, jedná se proto o „transatlantickou alianci.“

Aliance byla vytvořena v roce 1949, a klíčovým dokumentem je Severoatlantická smlouva, která mimo jiné zavazuje všechny její členy v případě ozbrojeného útoku na některou členskou zemi poskytnout těmto pomoc při obraně. Hlavní myšlenkou organizace je tedy vytvořit obrannou a bezpečnostní alianci, jež by chránila všechny své členy, a zároveň chránila i jimi uznávané zájmy a hodnoty. Aliance všeobecně usiluje o rozšiřování demokratických hodnot a mírové řešení konfliktu. Nicméně pokud tyto diplomatické cesty selžou, má NATO k dispozici prostředky k zahájení vojenských operací na podporu míru, a to jak ve spolupráci s partnerskými organizacemi, tak i samostatně (Natoaktual.cz)

Hlavním rozhodovacím orgánem NATO je Severoatlantická rada. Zasedá každý týden na úrovni velvyslanců členských zemí. Aliance respektuje suverenitu členských zemí, a proto se rozhoduje jednomyslně a konečné rozhodnutí musí mít podporu všech zemí. Radě předsedá Generální tajemník NATO. Co se týče vojenské struktury, nejvyšším vojenským orgánem NATO je Vojenský výbor. Ten předkládá své návrhy Radě, Výboru pro obranné plánování a Skupině pro jaderné plánování. (Natoaktual.cz)

Za dobu své existence prošla organizace velkou proměnou, nejradikálněji po konci studené války, kdy musela redefinovat svou roli v mezinárodním společenství po rozpadu bipolárního uspořádání světa. Intervence NATO v Bosně a Hercegovině byly prakticky prvními samostatnými vojenskými zásahy organizace v její transformované podobě.

NATO v rámci prosazování svých cílů vytvořila během let několik zásadních dokumentů – strategických koncepcí. První strategická koncepce vznikla během studené války. Za úplně první strategickou koncepcí je však považována „Strategie hromadné odvety“, která je založená na odstrašování a to pomocí použití všech dostupných sil NATO. Strategii hromadné odvety nahradila „Strategie pružné odvety“, která zapojuje flexibilitu použití vojensky prostředků a nejistotu agresora. Konec studené války a změna mezinárodního prostředí vedla NATO k vytvoření nové strategické koncepce. Tato koncepce se zaměřila

na udržení bezpečnosti v Evropě a spolupráci se státy, které byli v dané době na „druhé“ straně při studené válce.

Pravděpodobně poslední strategická koncepce byla přijata v Lisabonu v roce 2010. NATO v ní vytyčuje nové hrozby pro 21. století, jakými jsou terorismus nebo šíření zbraní hromadného ničení.

Orgány Severoatlantické aliance lze rozdělit na politické a vojenské. Nejvýše stojí Severoatlantická rada, která je politickým orgánem. Severoatlantická rada při svých zasedání konzultuje politická a vojenská témata. Hlasy všech členských zemí jsou si rovny, rozhodnutí v NATO musí být jednomyslná a konsenzuální. (Mzv.cz) Zasedání Severoatlantické rady řídí generální tajemník, jenž je i zástupcem pro veřejnost. Kolektivní obranu řídí Výbor pro vojenské plánování. Nejdůležitějším vojenským orgánem je Vojenský výbor, který uvádí do praxe vojenské aspekty NATO.

NATO se na řešení krizí nejčastěji podílí vojenskými prostředky. Při ostatních aspektech krizového managementu využívá spolupráce s ostatními mezinárodními organizacemi (OSN, OBSE, NATO).

NATO i OBSE jsou bezpečnostními organizacemi, ale pouze OBSE má spíše všeobecné zaměření. OBSE se zaměřuje na ekonomické i neekonomické témata dále na environmentální a humanitní témata. Témata, jimiž se aliance zabývá, jsou bezpečnostního charakteru.

3.4 Visegrádská čtyřka

Už počátkem 14. století uvažovali králové čeští, polští a maďarští o bližší spolupráci na poli politickém a obchodním. A právě touto myšlenkou se o několik generací později inspirovali tehdejší státníci a výsledkem byla středoevropská iniciativa.

Za jakýsi krok k Visegrádské čtyřce můžeme považovat Malou dohodu z let 1921-1939. Dohoda byla vojensko-politické spojení mezi Československem, Jugoslávií a Rumunskem. Tato dohoda byla součástí francouzského spojeneckého systému. V rámci něhož Československá republika pomáhala vyzbrojit jugoslávskou a rumunskou armádu. Cílem dohody bylo udržení pořádku ve střední Evropě a snaha o neobnovení Rakouska – Uherska neboť na všech třech územích ne nacházeli maďarské menšiny.

Visegrádská čtyřka je také označována jako V4, je to vlastně neoficiální označení čtyř postkomunistických států ve střední Evropě – České republiky, Slovenské republiky, Polska a Maďarska. Původně se skupina těchto zemí nazývala Visegrádská trojka, čtyřka je až důsledkem rozdělení Česko-slovenské federativní republiky v roce 1993. Seskupení získalo svůj název během setkání prezidenta ČSFR Václava Havla, premiéra Maďarska Józsefa Antalla a prezidenta Polska Lecha Wałęsy pořádaného v severomaďarském městě Visegrád 15. února 1991. (Visegradgroup.eu, 2017)

Po přijetí členských zemí V4 do Evropské unie se skupina zaměřila na prosazování spolupráce a stability v širším regionu Střední Evropy. V rámci Regionálního partnerství spolupracuje V4 s Rakouskem a Slovinskem a v rámci tzv. programu V4+ s dalšími státy střední a východní Evropy.

Aktivity V4 týkající se státní správy jsou realizovány prostřednictvím expertních skupin, které se scházejí zpravidla jednou ročně. Pro pracovní setkání expertních skupin byla problematika rozdělena na tyto oblasti:

- modernizace státní správy
- informační systémy ve státní správě
- vzdělávací systémy ve státní správě

Z výše vypsanych bodů vyplývá, že nebyly řešeny otázky vojenského charakter. Aktivity V4 v oblasti státní správy jsou zastřešeny každoročním setkáváním státních tajemníků a ministrů odpovědných za státní správu V4. (Mvcr.cz)

Visegrádská skupina si přeje přispět k budování evropské bezpečnostní architektury založené na efektivní, funkčnosti se navzájem doplňovat a posilovat spolupráci a koordinaci mezi existujícími evropskými i transatlantickými institucemi. V4 se taky snaží podpořit a zachovat kulturní oblast, školství... Veškeré aktivity, které V4 má se snaží posílit a udržet stabilitu střední Evropy. (Visegradgroup.eu)

Země Visegrádské čtyřky se snaží spolupracovat s dalšími státy jako například se státy Beneluxu, Skandinávskými státy nebo zeměmi západního Balkánu.

V Deklaraci o spolupráci České a Slovenské Federativní Republiky, Polské republiky a Maďarské republiky na cestě evropské integrace, jsou napsány stěžejní cíle, na kterých se

tyto země domluvily. Jako například můžeme uvést obnovení státní suverenity, likvidace všech existujících společenských, ekonomických a duchovních pozůstatků totalitních systémů, vytvoření moderního tržního hospodářství apod. Nezbytnou podmínkou společného rozvoje je spolupráce těchto 3 zemí, později 4 zemí. Signatáři deklarace respektují právo všech jiných národů na současné vyjádření jejich svébytnosti.

Deklaraci dále stojí že, signatáři deklarace jsou přesvědčeni, že ve světle před nimi stojících politických, ekonomických a sociálních potřeb a úsilí zaměřeného na obnovu uskutečňovanou na demokratickém základě, je jejich spolupráce důležitým krokem na cestě směřující k celoevropské integraci. Kromě jiného se právě na tomto domluvili tehdejší prezidenti (České a Slovenské republiky, Polské republiky) a předseda vlády (Maďarské republiky)

3.5 Souhrn mezinárodních organizací v tabulce

V této kapitole jsme provedli porovnání mezinárodních organizací, jež jsme výše popisovali. V tabulce můžeme vidět rok založení jednotlivých organizací, jejich organizační předchůdce. Zároveň jsme se snažili vystihnout stručně důvod jejich vzniku a cíl, za kterým byly vytvořeny. Dále je v tabulce uveden i počet členských zemí jednotlivých mezinárodních organizací. A v poslední řadě je v tabulce uvedena možnost disponování vojenských sil nebo vojenských prostředků.

Tabulka 1 – Souhrn mezinárodních organizací v kosovské krizi

	V4	NATO	OSN	OBSE
Celý název organizace	Visegrádská čtyřka	Severoatlantická aliance	Organizace spojených národů	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
Předchůdce organizace		Bruselský pakt	Společnost národů	KBSE
Rok vzniku	1991	1949	1945	1995
Počet členských zemí	4	28	193 členských států	57 členských států
Cíle a problematika	<ul style="list-style-type: none"> - Spolupráce na úrovni politické a obchodní - Koordinace společných názorů 	<ul style="list-style-type: none"> - Kolektivní obrana členů - Zachování demokracie, míru v oblasti severního Atlantiku - Uznávání základních hodnot, na kterých Aliance staví 	<ul style="list-style-type: none"> - Kolektivní obrana - Udržení mezinárodního míru a bezpečnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Mezinárodní bezpečnost - Kontrola zbrojení a odzbrojení - Preventivní diplomacie - Demokracie - Ekonomická bezpečnost - Budování důvěry
Důvod vzniku	<ul style="list-style-type: none"> - Vzájemná podpora při přechodu od totalitního režimu k demokracii - Integrace do EU 	<ul style="list-style-type: none"> - Kolektivní ochrana před hrozbami ZHN, kybernetický mi útoky, terorismu => NATO se snaží zajistit stabilitu 	<ul style="list-style-type: none"> - Potom co Společnost národů selhala ve 2.sv.v. - OSN vznikla z důvodu zachování mezinárodního míru a spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> - Spolupráce mezi evropskými státy (věda, ekonomika, technika) - Zajištění bezpečnosti v Evropě - Spolupráce v humanitární oblasti
Možnost disponování vojska		Nemá vojsko, ale v rámci svých misí a operací může použít vojáky nebo prostředky členských států	Nemá vojsko, ale v rámci svých misí a operací může použít vojáky nebo prostředky členských států (Modré barety)	

V rámci svých zájmů, smluv zahraničních operací mohou všechny výše zmíněné organizace, působit po celém světě.

- Představitelé Černé Hory a členské země aliance podepsali Bruselu květnu 2016 protokol o přistoupení do NATO. Tím začal proces ratifikační, na konci kterého by se Černá Hora měla stát dalším členem, v pořadí 29. Členem.

4 Kosovo - úvod do problematiky

Ještě předtím než se budeme věnovat problematice úlohy mezinárodních organizací v kosovském konfliktu, je pro pochopení dané problematiky nezbytné dotknout se několik historických aspektů dotýkajících se sporů na území dnešního Kosova a zahrnovat historické souvislosti do kontextu událostí na území celého Balkánu.

V této kapitole se však nebudeme věnovat celé historii Kosova, nýbrž pouze těm událostem, jež jsou přímo spjaty s kosovským konfliktem. K tomu nám poslouží krátký historický diskurs. Rovněž neopomeneme charakterizovat vládu prezidenta Josipa Broze Tita, která předcházela éře Slobodana Miloševiče, budoucího prezidenta Jugoslávie a Srbska v 90. letech minulého století, který měl nemalý či spíše zásadní podíl na vzniku kosovské krizi.

V další kapitole bude vylíčena samotná operace Severoatlantické aliance, kterou známe pod názvem Operace spojenecká síla. Tato operace následovala bezprostředně poté, kdy selhaly diplomatické nástroje. A právě tyto skutečnosti vedly bezpečnostní organizace k rozhodnutí vyřešit konflikt k nasazení vojenských prostředků a sil.

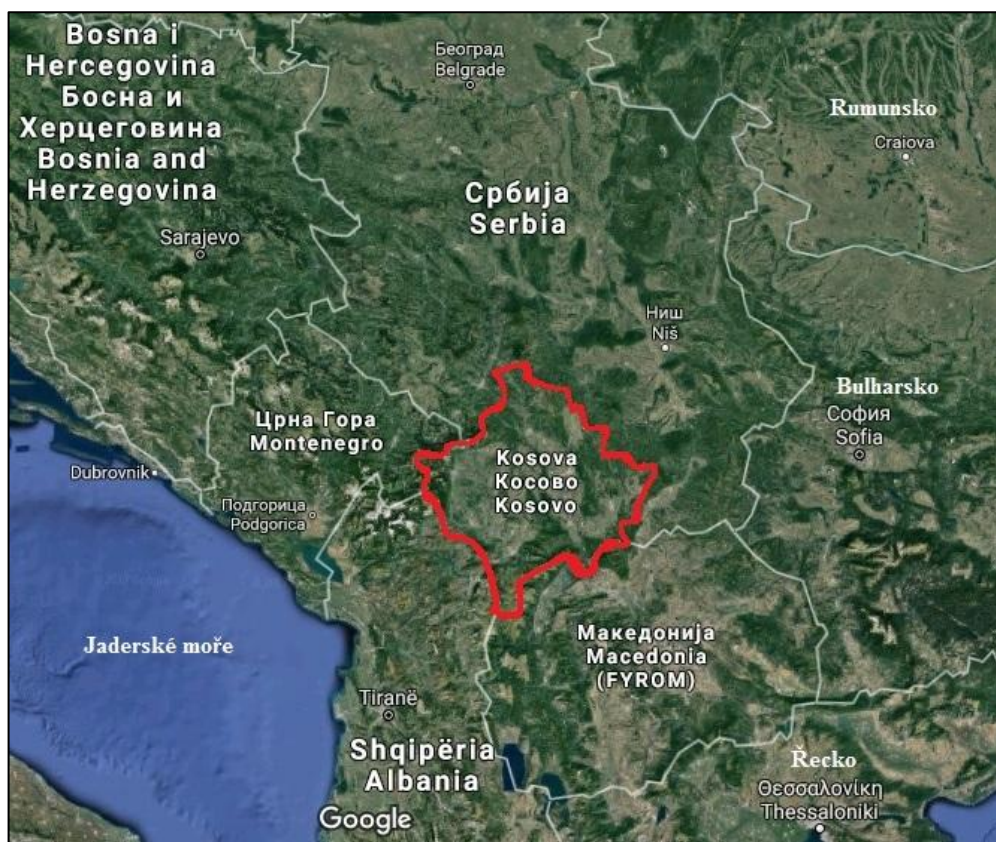
Území Kosova, kde konflikt eskaloval na nejvyšší možný bod, patřilo pod Svazovou republiku Jugoslávie. Mezi svazovou republiku Jugoslávie řadíme území Černé Hory, Srbska, Kosova a Vojvodiny. Tato Svazová republika Jugoslávie je též označována jako tzv. 3. Jugoslávie. Považujeme to za přechod z SFRJ k osamostatnění zbývajících států.

4.1 Geografický popis Kosova

V této kapitole bude stručně popsána geografická poloha Kosova. Současně bude přiblíženo národnostní složení na území Kosova. Dále bude vysvětlen pojem Kosovo a Metochie a charakterizována oblast Sandžaku.

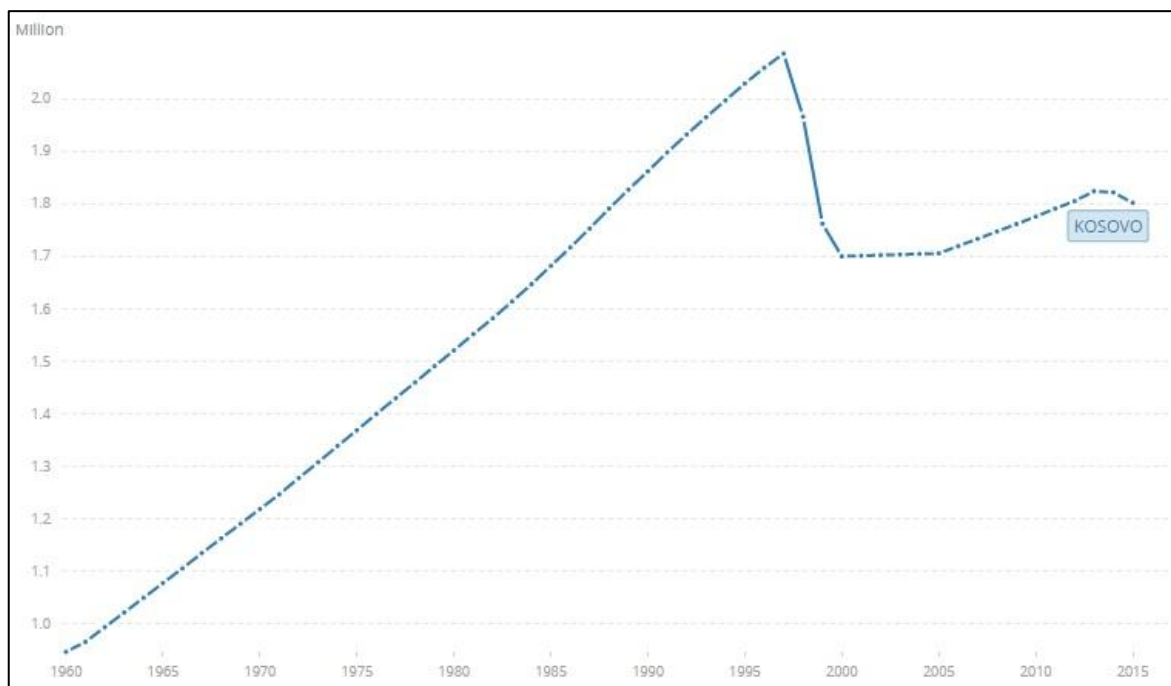
Balkán je obecně chápán jako území mezi Jaderským a Černým mořem. Území Kosova leží na Balkánském poloostrově. Velikost kosovského území činí 10 887km². Země je obklopena horami od severozápadu až po jih. Zbytek země je tvořen rovinou, povodím a kopcovitou krajinou. Hranice Kosova jsou dlouhé přibližně 702 km, kdy na jihozápadě hraničí s Albánií. Na jihovýchodě sousedí s Makedonií a na západě s Černou Horou, se

Srbskem sousedí na severu a východě (viz obrázek 1). Největší hranici má sdílet se Srbskem a to přibližně 352 km.

Obrázek 2 – Geografická poloha Kosova (Zdroj: Mapy Google)

Podle *Worldbank group* činil v roce 2015 počet obyvatel 1 801 800. První sčítání obyvatel byl v podle tohoto webu v roce 1960, to bylo v Kosovu obyvatel 947 000 tisíc obyvatel, kdy byl až do roku 1997 (2 086 000 obyvatel) vidět nárůst obyvatel na tomto území. Tento znatelný pokles můžeme připsat válce, která probíhala v Jugoslávii a pak následně v Kosovu. Do roku 2000 byl pokles obyvatel, však po roce 2000 můžeme vidět nepatrný nárůst obyvatelstva. (viz. Obrázek 3). (TheWorldBank.org, 2017)

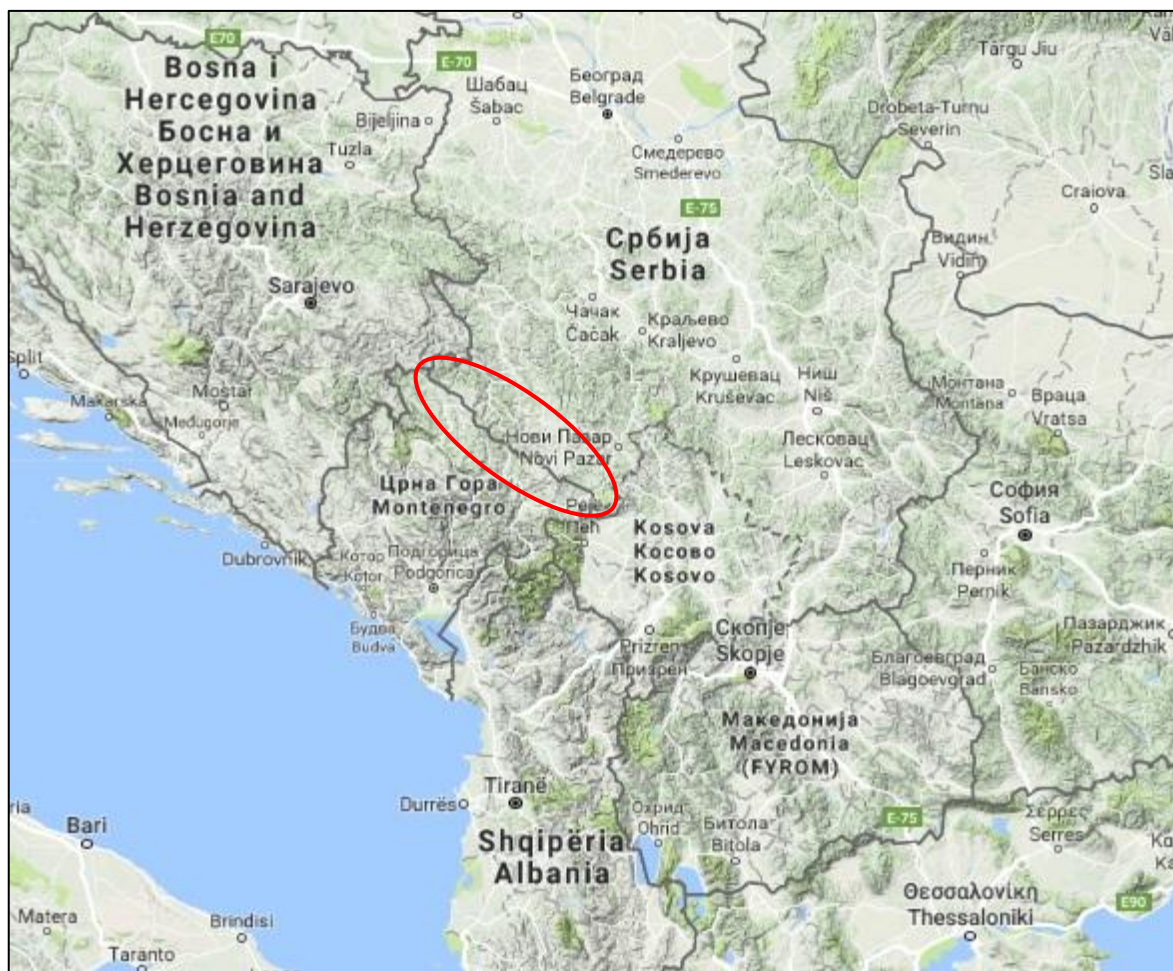
Obrázek 3 – Počet obyvatelstva v Kosovu (Zdroj: Data.worldbank.org)

Po druhé světové válce byla nově založená a hraničně vymezená autonomní oblast nazvaná *Kosovem a Metochii* (srb. Kosovo i Metohija, KiM), což se v komunistické administrativě, libující si po sovětském vzoru ve zkratkách, obvykle zkracovalo na *Kosmet*. V roce 1968 prosadilo kosovsko-albánské komunistické vedení oblasti jednoslovný název *Kosovo* (alb. Kosova). Učinilo tak ve snaze odstranit z názvu toponymum aludující na středověký status území v rámci srbského státu. (Štěpánek, 2011) Prezident Slobodan Milošević v roce 1989 do nové ústavy vrátil název *Kosovo a Metochie*, což ale nikdy zpět albánská většina nepřijala.

Jméno *Metochie* pochází z řeckého slova *metoh*, což v překladu znamená *klášterní, církevní majetek*. Na území se nachází velký počet pravoslavných klášterů. V dnešní době je Metochie regionem Kosovské republiky, jenž se nachází na jihozápadě země. (Doleček, 2004) V Osmanské říši, neslo toto území název Raška. Tak to označenou Metochii můžeme najít i v literatuře. V diplomové práci budeme pracovat s názvem Kosovo.

Oblast Sandžaku se nachází na dnešních hranicích mezi Černou horou a Srbskem. Sandžak stejně jako Kosovo a Metochie bylo pod nadvládou Osmanské říše. Během první světové války se oblast Sandžaku stala součástí Rakouska-Uherska, po jejím rozpadu byla

připojena ke Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Sandžak nikdy nebyl tak průmyslově rozvinutou oblastí jako Kosovo nebo Černá hora. I zde za druhé světové války působily partyzánské organizace. Po válce, společnost v Sandžaku uvažovala o tom, že by se stejně jako Kosovo postupem času stala autonomní oblastí. To se ale nestalo a Sandžak se stal součástí Srbska. V 70. letech se oblast Sandžaku rozdělila mezi Srbsko a Černou horu, oblast byla ekonomicky výše zmíněnými zeměmi podporována. Rozpad Jugoslávie Sandžak poznamenali ze všech federativních států nejméně. (Macháček, 2011)

Obrázek 4 – Oblast Sandžaku. Na obrázku můžeme vidět červeně zvýrazněnou přibližnou oblast Sandžaku. (Zdroj: Mapy Google)

4.2 Historický diskurs

V této kapitole budeme stručně objasňovat osídlení dnešního Kosova, dále bude popsána bitva na Kosově poli. Pro tento účel využijeme popisně-analytická interpretace této bitvy, jež by měla vést k lepšímu pochopení rozporů o území Kosova. Rozpory jsou ovlivněny především náboženskými rozdíly, ale i současně etnickými rozdíly. V důsledku náboženských a tím souvisejících etnických rozdílů, můžeme považovat bitvu na Kosově Poli za jakýsi start konfliktů. Lze to považovat i za důvod proč se srbský národ stále snaží o připojení historického území Kosova ke své vlasti.

Území dnešního Kosova bylo ve středověku pod nadvládou Byzantské říše a Bulharska. Pod nadvládu Srbska se dostalo kosovské území až koncem 12. století. Pro Srbský stát znamenalo Kosovo v té době přínos v podobě možnosti těžby nerostných surovin. Na území dnešního Kosova se nacházel nespočet křesťanských církevních památek, jež jsou důležitým pomníkem, mementem a také připomínkou pro srbské kulturní dědictví. Tato zmíněná fakta jsou i dnes důvodem, proč Srbsko tolik lpí na zachování kosovského území, jako součást svého státu.

Dnešní území Kosova od pradávna osídlovala dvě odlišná etnika a to Srbská a Albánská. Osídlení Kosova jižními Slovany, mezi něž řadíme také potomky srbské národnosti, sahá do 7. – 10. století. Naproti tomu Ilyrové, byli starověcí obyvatelé centrálního a západního Balkánu, jejichž potomky dnes známe jako Albánce. V 16. století převážná většina Albánců konvertovala k islámu, a proto jsou od té doby považovány srbsko-albánské vztahy za symbiózní.

Po začlenění Kosova na sklonku 12. století do srbské středověké říše, je zmíněná oblast považována za kolébku srbského státu. Na území vyrostlo mnoho památek pravoslavné církve. Kosovské město Peči bylo až do poloviny 18. století sídlem srbského patriarchy. Srbské etnikum však bylo ke Kosovu vázáno především prostřednictvím bitvy, kterou v roce 1389 svedla na Kosově poli srbská armáda s přesilou tureckého vojska. Tento neúspěšný boj, který otevřel cestu ke čtyřistaleté osmanské nadvládě, navždy vešel do národní tradice... Z historického vědomí srbské společnosti nikdy nevytizelo přesvědčení o povinnosti každého příslušníka národa odčinit tuto nacionální tragédii, přičemž v období národních a státních krizí vystupoval tento úkol vždy do popředí. (Pelikán, 1996)

Ve 30. letech 18. století se habsburské monarchii podařilo proniknout na Balkán. Habsburská armáda byla donucena tureckou armádou stáhnout zpět. Společně

s habsburskou armádou uteklo několik desítek pravoslavných Srbů z Kosova (cca 158 tisíc). Úbytek slovanského obyvatelstva vyřešila osmanská nadvláda kolonizací tohoto území albánským etnikem, hlásícím se k islámu. Albánci sice na tomto území žili i dříve, ale v mnohem menším zastoupení. Docházelo tak především k náboženským rozporům, kdy příslušníci islámské obce byli oproti pravoslavným starousedlíkům značně privilegováni. (Pluhařová, 2006)

Kosovo mělo v poválečné Jugoslávii status autonomní oblasti v rámci Socialistické federativní republiky Jugoslávie, ale nikdy se nestalo samostatnou svazovou republikou. To velmi nelibě nesli kosovští Albánci, kteří se tam postupně stali převládajícím etnikem. Jestliže ještě v 19. století tam měli převahu pravoslavní Srbové, tak na konci 80. let se demografický poměr zásadně změnil ve prospěch kosovských Albánců vyznávajících islám, a to v poměru 80 : 20. (Eichler, 2014)

V období tzv. Velké východní krize, docházelo k otevřené nenávisti mezi Srby a Albánci. Potom co Srbové obsadili území dnešního jižního Srbska, vyhnali 30 tisíc muslimských Albánců. Tito uprchlíci se snažili nalézt útočiště v Kosovu. Východní krizi ukončil až Berlínský kongres, jenž rozhodl o předání některých hraničních míst spolu s většinou albánského etnika Černé Hoře. Šlo o město Ulcinj a jeho okolí.

Díky těmto událostem se zrychlil proces národní emancipace Albánců. V roce 1878 se zformovala celonárodní organizace známá jako Prizrenská liga. Ta usilovala o sjednocení všech osmanských provincií v rámci turecké říše a zároveň bojovala proti anexi některých částí albánského etnického území balkánskými sousedy. O tři roky později byla Prizrenská liga násilně odstraněna osmanským vojskem. Nedosáhla sice žádného ze svých programových cílů, ale podařilo se jí alespoň částečně vytvořit povědomí o jednotném albánském národě. (Pluhařová, 2006)

4.3 Titova představa o Kosovu

V letech 1944 a 1948 začalo začleňování Kosova do jugoslávského státu. Komunistická strana Jugoslávie získávala absolutní moc postupně bez revoluce, tím nemohla být ohrožena západními mocnostmi. Komunistická strana se stavěla do pozice politického lídra, který bojuje za rovnost národů Jugoslávie. Hlavním cílem komunistické strany Jugoslávie bylo získat moc a nastolit stalinský režim.

Do čela Socialistické federativní republiky Jugoslávie se postavil jako prezident Josip Broz Tito. Stal se také předsedou Svazu komunistů Jugoslávie, sloužil v armádě během druhé světové války.

Po nastolení Titova režimu docházelo k dalšímu potlačení *fyzického* násilí. Části Kosova zasáhly rozpory v roce 1944. Kosovští Albánci odmítali ideje komunismu, tak i své nedobrovolné znovuzачlenění do nového jugoslávského státu. Nové vedení Jugoslávie však nehodlalo poskytnout svým spoluobčanům právo na sebeurčení, což sice bylo v rozporu s deklarací o „bratrstvu a jedinstvu“ jugoslávských národů, ale jugoslávské vedení všechny represivní zákroky zdůvodnilo údajnou kolaborací více než 90 % jugoslávských Albánců s italskými fašisty a německými nacisty. (Tejchman, 1996) V 1945 v zimě byl vyhlášen výjimečný stav na území Kosova, dále bylo území pod vojenskou správou.

Poválečný Titův režim neměl jasnou představu o řešení, jak v budoucnu bude vypadat Kosovo. V průběhu války nikdo nechtěl řešit otázku Kosova, veškeré snahy to vyřešit byly potlačeny. A to i z obav negativních reakcí a to hlavně ze strany Srbů. Situace v Kosovu eskalovala a to vedlo komunistické činitele k rozhodnutí. Přišli se několika řešeními:

1. Přenechat – území Kosova přenechají komunistické Albánii;
2. Připojit – Kosovo se připojí k Černé Hoře a stane se jedním státem;
3. Rozdělit – Kosovo se rozdělí mezi Černou Horu, Srbsko a Makedonii;
4. Zachovat – zachování Kosova v rámci Srbska, s tím že Kosovo bude mít určitou autonomii.

Nakonec byla přijata poslední varianta. Jugoslávská vláda veřejnosti prezentovala toto rozhodnutí, jako čistě kosovské rozhodnutí, aniž by tak rozhodla sama vláda bez souhlasu kosovského obyvatelstva. Vláda učinila větších administrativních kroků, jako gesto k albánskému obyvatelstvu.

Josip Broz Tito tím nepřipustil návrat srbských kolonistů dočasně, a tak byli v roce 1942 vyhnáni. Dále nechal otevřít hranice s Albánií pro možnou imigraci kosovských Albánců. Tito tak ukázal, že nebude podporovat diskriminaci Albánců, ani na druhou stranu podporovat Srby.

Kosovo získalo konečné státoprávní uspořádání až přijetím Ústavy Federativní lidové republiky Jugoslávie (FLRJ) v roce 1946 a Ústavy Lidové republiky Srbska v roce 1947. Federativní ústava stanovila dvě autonomní jednotky – autonomní oblast Vojvodinu a

autonomní kraj Kosovo a Metohiji. Lidová skupština Srbské federativní republiky v říjnu 1948 pak potvrdila Kosovu určitá vybraná autonomní práva. Ačkoliv jakékoliv rozhodnutí jeho samosprávných orgánů mohlo být zrušeno orgány republikovými, znamenal autonomní statut zásadní přelom a především pokrok ve srovnání s minulostí. Poprvé v dějinách jugoslávského státu byla nesrbskému obyvatelstvu přiznána práva národnostních menšin a albánština mohla být uplatňována i ve veřejném životě. (Pluhařová, 2006)

Ke konci 40. let došlo ke zhoršení situace na území Kosova. Došlo k vyhroceným vztahům mezi SSSR a jeho satelity a FLRJ na druhé straně. Toho využila Albánie a postavila se proti Jugoslávii, včela s prezidentem Enverem Hodžou (albánsky Enver Hoxha), který byl nacionálně orientovaný. Kritizoval jugoslávskou politiku proti Albáncům, a vyzýval k obraně jejich práv a ke svržení Titova režimu.

Kolaborace kosovských Albánců k Albánii byla považována za neposlušnost. Jugoslávská komunistická strana prosadila tvrdý přístup k věci, vyžadovala od Albánců absolutní poslušnost. Hlavním představitelem tohoto přístupu byl Alexandr Ranković, který byl jugoslávským politikem srbského původu a zároveň blízký spolupracovník prezidenta Tita. Během jeho přístupu docházelo k pronásledování, psychickému i fyzickému teroru jugoslávských Albánců. Došlo k vykonstruovaným obviněním, kdy procesy byly provázány bezpečnostními akcemi policie, jež měly za úkol hledat nelegálně držené zbraně u kosovských Albánců.

Pokud se týká zastoupení jugoslávských Albánců ve stranických i státních strukturách, je možné konstatovat, že až do roku 1966 bylo v podstatě takřka nulové. Ve federální vládě nebyl přítomen ani jediný Albánc. Ve Svazu komunistů Jugoslávie figuroval jeden, maximálně dva Albánci. Podobná situace byla v srbské vládě i stranickém komunistickém politbyru. Albánci přitom v polovině 50. let představovali 65 % obyvatel v rámci Kosova. Situace s reprezentací Albánců ve veřejné sféře byla obdobná jako na federální úrovni. Neodpovídající početní zastoupení Albánců souviselo i s jejich rezervovaností vůči komunismu. Zatímco v roce 1957 tvořili Albánci zhruba 4,5 % obyvatel FLRJ, představovali jen 2,4 % členské základny Svazu komunistů Jugoslávie (SKJ). Na rozdíl od nich Srbové s 41,7 % podílem v jugoslávské populaci reprezentovali 54,5 % všech členů SKJ. (Tejchman, 1996)

Dalším důvodem nízké reprezentace albánské komunity a jejího sekundárního zastoupení ve veřejné sféře byla i nízká vzdělanostní úroveň a vysoké procento negramotnosti. (Pelikán, 1997)

Malým krůčkem se stala novela Ústavy z roku 1963. Situace v 50. A 60. letech přinesla zásadní krok k rozšíření autonomie Kosova. Ústava povýšila o stupeň Kosovo na autonomní oblast a zrovnoprávnila obě oblasti (Kosovo a Vojvodinu). Přesto nadále autonomní oblasti zůstali závislé na Srbsku.

V roce 1966 je odvolán Alexandr Ranković z jugoslávského stranického vedení. Tito tímto krokem udal směr liberalizace a rovněž zavedl mírnější politiku vůči albánské komunitě.

Pro získání Albánců Tito schválil ekonomickou a finanční pomoc z federálního fondu. Dále rozšířil autonomní práva Kosova, dodatky v Ústavě Socialistické federativní republiky Jugoslávie z roku 1968 a 1971. Kosovo bylo oficiálně přejmenováno na Socialistickou autonomní oblast Kosovo a vedle Vojvodiny se stalo ústavním článkem jugoslávské federace s vlastní vládou, skupštinou i ústavním soudem. Srbská republika tak ztratila napříště právo vměšovat se do záležitostí Kosova bez souhlasu oblastního parlamentu. Albánci byli fakticky zrovnoprávněni se státotvornými národy SFRJ. Komunistický režim začal tolerovat používání albánské národní vlajky jako symbolu jugoslávských Albánců. (Tejchman, 1996)

Aby náklonnost jugoslávských Albánců byla upevněna, začala vláda podporovat jejich kulturní a společenské instituce. To vedlo v roce 1969 k založení univerzity v Prištině. Tímto krokem se zvýšil se počet Albánců ve státní sféře.

Všechny výše popsané kroky měly vést k uvědomění Albánců a Kosovo, tak se Kosovo mělo stát sedmou Jugoslávskou republikou. Kosovo bylo v té době v ekonomické krizi, kterou komunistický režim nezvládl stabilizovat. Navíc počet Albánců přesahoval 2 miliony obyvatel, naproti tomu Černohorci dosahovali půl milionu a měli svou republiku. To všechno vyvolalo napětí radikálnější a nacionalistické skupiny, které začali protestovat. Policie začala demonstrace násilně potlačovat. Titova vláda dala najevo, že další akce s podobným podtextem budou nekompromisně potlačeny.

Přes všechny snahy se vztahy mezi Albánci a Srby nezlepšovaly. Tito stále věřil, že se mezinárodní napětí zlepší, ale opak se stal pravdou. Černohorci spolu se Srby nesli těžce proměnu Kosova. Sociální a ekonomická situace vedla ke stěhování Srbů a Černohorců na sever do Srbska.

V roce 1974 byla přijata nová ústava, jež měla zaručit stabilitu Jugoslávie i po Titově smrti. Výkonná i státní moc byla svěřena kolektivním orgánům, což mělo vést k rovnoprávnosti všech svazových republik i autonomních oblastí.

Autonomní oblast Kosova a Vojvodiny povýšily na úroveň svazových republik. Měly svou ústavu, ústavní soud, neměly však vlastní vlajku, občanství, natož právo na odtržení, zato disponovaly právem veta ve federálních orgánech.

Koncem 70. let byly v Kosovu na denním pořádku boje mezi komunisty a separatistickými albánskými skupinami. Zásadní změnu přinesla 80. léta v etnickém soužití. V první řadě k tomu přispěla smrt vůdce Jozipa Broze Tita v roce 1980. V druhé řadě propukla hospodářská krize.

V roce 1981 na Prištinské univerzitě protestovali albánští studenti kvůli studijním podmínkám. Oblastní stranické vedení, složené převážně z kosovských Albánců se bálo opakování protestů a nechalo zadržet vůdce studentů. To odstartovalo vlnu demonstrací. Hlavním cílem demonstrací bylo, aby se zlepšila ekonomika Kosova v rámci federace a její osamostatnění. Vlna nepokojů se rozšířila do částí obydlených Albánci – Makedonie, Černé Hory.

Nepokoje se přeměnily na ozbrojené střety mezi demonstranty a policií. To s sebou přineslo mnoho raněných i mrtvých. Demonstrace si vyžádaly vyhlášení výjimečného stavu a krvavé potlačení.

Následná protialbánská mediální propagandistická kampaň srbskou vládou se setkala s pozitivním ohlasem u jugoslávské společnosti. Kampaň však nezastavila proces albanizace v Kosovu. Srbové a Černohorci i nadále migrovali z Kosova.

4.4 Miloševićova politická éra

Slobodan Milošević byl zvolen do funkce předsedy Svazu komunistů Srbska v roce 1986. Vystudoval právnickou fakultu, pomáhal jako hospodářský poradce starosty Bělehradu, také měl spoustu zahraničních kontaktů. O 6 let později vstoupil do politiky, jako předseda jedné městské bělehradské organizace. S jeho politickým nástupem začala eskalace konfliktu v Kosovu, to se pokusil využít pro svůj prospěch, k odstranění politické konkurence.

V dubnu 1987 odjel Milošević do Kosova, kde se konalo oblastní zasedání strany. Kolem budovy v níž se konala zasedání, demonstrovali několik tisíc nespokojených Srbů s tamější situací. Milošević se až doposud prezentoval jako oddaný titoista, respektující internacionální skladbu Jugoslávie, nicméně tehdy padla památná věta, kdy prohlásil na adresu demonstrujících Srbů, že nedopustí, aby je ještě někdy někdo bil. Doslova přes noc se tak transformoval v obhájce srbských národních práv. (Pelikán 2005)

Milošević začal financovat a veřejně podporoval srbské nacionalistické akce. V roce 1987 Milošević zahájil tzv. antibyrokratickou revoluci, během níž odstranil své oponenty i spojence. Mezi jeho spojence řadíme Ivana Stamboliće, srbského prezidenta, který abdikoval ze své funkce.

Milošević se snažil dosáhnout stejných úspěchů jako v Srbsku, tak i v Kosovu a Vojvodině. Dále chtěl ovládnout Černou Horu, z toho by plynulo ovládnutí čtyř federativních republik a možnost ovládnout celou Jugoslávii. Ovládnutí se Miloševićovi povedlo v roce 1988 ve Vojvodině a Černé Hoře.

V roce 1989 byla donucena skupština Kosovo k souhlasu se změnami v srbské ústavě. Změny souvisely i s pravomocemi Kosova. Autonomní oblasti Kosova i Vojvodiny byly změnami přímo zrušeny. Zůstaly zachovány vlastní orgány, ale veškeré pravomoci v rámci federace byly zrušeny. Na to kosovští Albánci odpověděli šestidenními protesty, jež přerostly v krvavé boje. Nelze přesně určit kolik raněných bylo během demonstrací, jelikož režimní sankce byly zastrašující, a proto většina zraněných nevyhledala odbornou lékařskou pomoc. Oficiálně tak byli Albánci zbaveni svých práv, propuštěni ze svých pozic ve veřejné správě, nemocnic a školách. Místo nich byli dosazováni do pozic Srbové a Černohorci. Neloajální Albánci ztráceli své pracovní pozice a hranice nezaměstnanosti v albánské komunitě dosahovala téměř 90%.

Vlny odporu s krátkými přestávkami trvaly rok. Milošević z taktických důvodů v roce 1990 změnil a posílil své pravomoci na úkor vlády i parlamentu, tak se exekutivní moc dostala pod přímý vliv Miloševiče, což vedlo ke vzniku i politických stran a především ke vzniku Miloševićovi Socialistické strany Srbska. Tím si Milošević zajistil kontrolu nad fungováním politického systému.

V září téhož roku bylo Kosovo i Vojvodina připraveno o zbytek své autonomie, staly se z nich celky podléhající Srbsku. Tím byl v podstatě nastolen okupační režim v Kosovu. Okupační režim se projevil omezením lidských práv, zastavením vysílání v albánštině,

zastavením vydávání kosovských tištěných médií. Dále byla omezena výuka ve školách, vyučování probíhalo pouze podle osnov Bělehradu.

Omezování svobody slova nedocházelo jen v Kosovu ale i v Srbsku. Milošević zakázal některým soukromým televizím vysílat a vydávat nezávislé deníky během 90. let. Tím se dostávala srbská společnost pod vliv Miloševićovi propagandy.

Kosovští Albánci bojkotovali veškerá srbská nařízení a snažili se o odpoutání. V létě roku 1990 vyhlásili nezávislost Kosovské republiky. O několik měsíců později se sešla albánsko-kosovská vláda v ilegality, aby schválila ústavu.

Koncem roku 1991 Ibrahim Rugov žádal o pomoc Evropské společnosti o konferenci na řešení jugoslávské krize. Na svou žádost nedostal žádnou odpověď. Všechny žádosti o uznání nezávislého, suverénního státu Kosova zůstaly ignorovány ze strany Miloševićova režimu tak i západu. Jen jedna země uznala v roce 1991 Kosovskou republiku a to Albánie. Kosovo tak začalo fungovat jako stát ve státě.

Právě díky existenci stínového státu zůstaly veškeré provokace ze strany Miloševićova režimu bez povšimnutí. Snažil se vyvolat občanskou válku. To až do roku 1998 kdy mezi napjatými vztahy nedošlo k ozbrojeným konfliktům. Velkou zásluhu na tom měla vláda Rugova, ten zastával názor, že přímá konfrontace se srbskou mocí by měla katastrofální následky pro albánské obyvatelstvo. A proto je pasivní rezistence (nepoužití zbraní) tím nejúčinnějším a hlavně důstojnou formou odporu.

Nesmíme také zapomenout na fakt, že v letech 1991 – 1995 probíhaly boje ve Slovinsku, Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině, což zaměstnávalo Miloševićovu pozornost. Pokud by se však zdálo, že Milošević Kosovskou republiku toleroval, opak je pravdou. Velmi dobře si uvědomoval, že jakýkoliv neúspěch v Kosovu by ve svůj prospěch využili, jak jeho domácí soupeři z řad nacionalistických extremistů, jenž prosazovali konečné řešení kosovské otázky, tak i jeho protivníci v rámci federace Chorvaté a Slovinci. V zájmu udržení svého mocenského postavení začal uplatňovat v kosovské otázce ještě militantnější kurs. Kosovskou republiku prohlásil za ilegální výtvar separatistů a proti jejím stoupencům byly uplatňovány tvrdé sankce. Asi nejhoršími byly zákroky policejních orgánů a polovojenských srbských jednotek. (Tejchman, 1996) Násilnými kroky Milošević narušil činnost řídicích orgánů stínové republiky.

4.5 Kosovská osvobozenecská armáda

UÇK (*Ushtria Clirimtare e Kosoves, Kosovo Liberation Army, Kosovska osvobozenecská armáda*) vznikla jako militantní jednotka Lidového hnutí Kosova v roce 1992. UÇK je neodmyslitelně spjata s válkou na Balkáně v 90. letech 20. století. Je všeobecně známo, že UÇK spojila různorodé názory a skupiny. Mezi které patřilo i osvobození ze srbské nadvlády. (Judah, 2000)

Už během Titova režimu bylo několik skupin usilujících o nezávislost Kosova a jednou z nich byla Osvobozenecská armáda Kosovo (dále jen UÇK). Byli to radikální členové v čele s Hashimem Thaçim, který navázal kontakty na albánskou diasporu v Německu a Švýcarsku. Shromažďoval finance, největším finančním zdrojem byl fond „Domovina volá“ a to po celá 90. léta.

UÇK vznikla v úzkém kolektivu lidí blízko rodiny Jashariových, ti si uvědomovali absenci vojenského výcviku Albánců. To se týkalo těch co, se nezúčastnili základní vojenské služby u jugoslávské armády. Na začátku své existence nelze hovořit o armádě, chybělo jim hierarchické uspořádání.

Kosovští Albánci se zpočátku soustředili na své útoky proti policejním a bezpečnostním složkám. Až v roce 1994 se zviditelnili atentátem na inspektora srbské státní bezpečnosti. O rok později zavraždili albánského poslance, označili ho jako „zrádce albánského národa“. Tak svůj čin ospravedlnili.

Mezi jejich další činy patří například podminování domů nebo azylových domů určených pro Srby, Černohorce a uprchlíky z Bosny a Hercegoviny, Chorvatska a imigranty z Albánie; taky na zaměstnance firem, kteří stavěli azylové domy. Při těchto útocích došlo k obětem na civilních životech.

Eskalace útoků v dubnu 1996 je všeobecně prezentována jako důsledek frustrace kosovských Albánců z Daytonských mírových dohod, do nichž nebyla otázka Kosova zahrnuta, čímž se Albáncům nesplnilo jejich očekávání. Podpisem dohod světové společenství uznalo územní integritu Svazové republiky Jugoslávie, a nepřímo tak negovalo základní požadavek albánské revolty. Jediným, kdo podporoval národněosvobozenecský boj kosovských Albánců, byla sousední Tirana, která již v říjnu 1991 formálně uznala Republiku Kosovo. Omezila se však pouze na verbální podporu,

neboť se obávala narušení dobrých vztahů s USA. Neúspěch politiky pasivní resistance Ibrahima Rugovy vedl k poklesu jeho popularity a vzestupu příznivců radikálního řešení. (Stýskalíková, 2006) V roce 1997 napětí eskalovalo a přineslo s sebou několik dalších teroristických útoků, ke kterým se veřejně UÇK přihlásilo.

Kosovská osvobozenecská armáda prošla za krátký čas rychlými změnami. Jednotlivé frakce, které se hlásily k UÇK, měly několik ideových proudů. Jediné co je spojovalo, byl boj za nezávislost Kosova. Postupem času se tyto frakce staly součástí UÇK. Stále ale UÇK nemělo jednotné vedení a navenek se jevílo jako chaoticky uspořádané.

Bila kniha terorismu, vydaná Ministerstvem zahraničních věcí Svazové republiky Jugoslávie, uvádí, že v řadách UÇK bojovali i žoldnéři z Albánie, Saudské Arábie, Jemenu, Afghánistánu, Bosny a Hercegoviny a Chorvatska. Dle této zprávy najímala UÇK jako vojenské instruktory experty se zkušenostmi z německých, britských, francouzských a italských ozbrojených sil, bývalé důstojníky Jugoslávské lidové armády (JNA), jakož i bývalé příslušníky jugoslávské policie. Výcvik údajně probíhal v opuštěných základnách NATO (Hannover, Bonn, Frankfurt). (Stýskalíková, 2006)

UÇK se povedlo zcela ovládnout některé části Kosova, doslova převzalo moc místo srbské administrativy. Vláda mířila k vyslání srbské policie a jednotky zvláštního určení. To vedlo k dalším nepokojům a síla UÇK rostla.

Často se hovoří o tom, že UÇK byla napojena na organizovaný zločin, údajně financována drogovou mafii, praním špinavých peněz. UÇK je velmi často spojována s islámským terorismem, zejména se jménem Usamy bin Ládina a Al Kajdou. Usama bin Ládín údajně finančně podporoval Kosovskou osvobozenecskou armádu a v jeho výcvikových táborech se jim dostalo bojového tréninku. (Stojarová, 2003)

Počátkem 90. let byla UÇK považována za teroristickou skupinu, tím jak se situace měnila a vyvíjela, měnil se i pohled na UÇK. Postupně byl pohled mezinárodních organizací na UÇK změněn, z extrémistické skupiny na národně osvobozenecskou skupinu; bojující za základní lidská práva Kosova.

Hashim Thaçi sestavil v roce 1999 provizorní vládu Kosova. V jejím vedení byli nejvyšší představitelé UÇK, avšak nebyli uznáni OSN. Ačkoliv takto sestavená vláda vydávala dekrety, které byly v jasné kontradikci s mezinárodně uznaným statutem Kosova, jako

součástí Jugoslávie, a představitelům UNMIK stěžovala výkon jejich mandátu. V prosinci téhož roku byla uzavřena dohoda s OSN a představiteli kosovských Albánců. Obě strany se dohodli na dobrovolném zrušení přechodné vlády, jež byla nahrazena společnou Vnitřní administrativní radou a Společnou vnitřní administrativní strukturou. To se stalo základem pro současné uspořádání Kosova. Kosovská politická reprezentace je postupně integrována do těchto složek, a jsou jí předávány větší pravomoci. S přetrvávající obstrukcí bývalých představitelů UÇK se jeví tento proces jako dlouhodobá záležitost. (Stýskalíková, 2006) Postupem času se začali začleňovat bývalí bojovníci UÇK do bezpečnostních sborů Kosova.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN stanovuje, že UÇK a ostatní ozbrojené skupiny kosovských Albánců skončí veškeré své ofenzivní akce a vyhoví požadavkům pro demilitarizaci... V dohodě mezi KFOR a UÇK, se Kosovská osvobozená armáda, zavazuje plnit Rezoluci 1244, zároveň Rada bezpečnosti stanovila 90 dní na demilitarizaci, kdy bylo odevzdáno přibližně 10 000 zbraní, 5,5 milionu nábojů a 27 000 granátů. Rada bezpečnosti OSN požadovala po generálním tajemníkovi pravidelné zprávy o realizaci této

4.6 Úloha mezinárodních organizací na pozadí kosovské krize

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, zástupci mezinárodního společenství se na počátku devadesátých let snažili vyřešit problém nástupnických států bývalé Jugoslávie. Jejich pozornost se obracela pouze ke Slovinsku, Chorvatsku, Bosně a Hercegovině.

Svazová republika Jugoslávie, ve které se spojily Srbsko a Černá Hora, musí čelit ne vždy spravedlivě odůvodněné blokádě ostatního světa. Zatímco Chorvatům, Slovincům a Muslimům se stále ještě daří „přesvědčovat“ svět (za pomoci části západní žurnalistiky, podporované balkánskou politikou SRN a silnou aktivitou muslimského Turecka), že jedinými viníky současných konfliktů v bývalé Jugoslávii jsou Srbové. (Pelikán, 1994) Samotný kosovský konflikt zůstává v pozadí, nebyl tak medializovaný a nedostával se do povědomí světa. První snahou mezinárodního společenství na urovnání konfliktu bylo vyslání mise OBSE do Kosova, Sandžaku a Vojvodiny 8. 9. 1992. Mise měla za úkol mj. podporu dialogu mezi relevantními autoritami, shromažďování informací o porušování lidských práv, krizový management, ochranu menšin, svobodu slova, demokratické volby.

Bělehrad následující rok odmítl obnovení mandátu mise, ta se ze země stáhla v červnu 1993 a k jejímu obnovení došlo až v roce 1998.

Na poli mezinárodního společenství nebyla Kosovu až do roku 1998 věnována přílišná pozornost. Daytonské mírové dohody z roku 1995 ukončující konflikt v Bosně uznali Svazovou republiku Jugoslávii a Kosovo bylo považováno za její neoddělitelnou součást. Mocnosti nepodnikly žádné kroky na podporu osamostatnění této provincie, omezily se pouze na kritiku porušování lidských práv. Proto v období 1993 až 1997 hrály roli mezinárodního garanta v Kosovu pouze nevládní a humanitární organizace, jako Červený kříž či Amnesty International (to je organizace usilující o dodržování lidských práv po celém světě). Výsledek Daytonu byl v Kosovu přijat velice nelibě. Představitelé kosovských Albánců doufali, že v rámci mírových rozhovorů se na mezinárodní scéně bude řešit i status Kosova. K tomu však nedošlo, a proto mezi dosud umírněnými Albánci začalo docházet k přesvědčení, že cesta nenásilného odporu nevede k výsledkům, a že jedinou možností, jak upoutat mezinárodní pozornost, je násilná revolta. (Hudečová, 2015)

Při řešení kosovského konfliktu byla jedna velmi důležitá osoba, kterou byl Ibrahim Rugov, kosovskoalbánský politik a spisovatel. Ibrahim Rugov byl členem komunistické strany, z níž byl vyloučen za prosazování změn jugoslávské ústavy. Stál v čele nenásilného odporu kosovských Albánců proti represivnímu režimu Slobodana Miloševiče. Byl zakladatelem kosovské politické strany Demokratická liga Kosova, ta byla založena potom, co byla Kosovu odebrána status autonomie Miloševičem. Tím chtěli vyjádřit nesouhlas s politikou prezidenta Slobodana Miloševiče. Ibrahim Rugov se stal prezidentem v roce 1990 sedmé neuznané jugoslávské republiky.

Ačkoliv mezinárodní odborná veřejnost poukazovala na eskalující krizi, západní vyjednávači vnímali Rugovu jako nacionalistického vůdce a podpisem Daytonských dohod, které potvrdily status quo, se Miloševič stal balkánským mírotvůrcem. Zatímco se Rugova snažil postavit mezinárodní společenství do role mediátora, západní vyjednávači nehodlali zasahovat do vnitřních záležitostí zbytkové Jugoslávie a až s eskalací krize byli nuceni zaujmout postoj k oběma zúčastněným stranám. (Stojarová, 2003)

Americká vláda k řešení konfliktu zaujala stanovisko a vyslala zvláštního zmocněnce a velvyslanec pro implementaci Daytonských mírových dohod ministerstva zahraničí Robert S. Gelbard při své návštěvě v únoru 1998 vymezil postoj USA ke kosovské otázce. Označil

UČK jako teroristickou organizaci, zatímco srbskou stranu kritizoval za pouhé policejní násilí. Bělehrad přijal toto prohlášení jako signál k zahájení útoků (konec února 1998) a začalo první kolo kosovské války, trvající až do vyhlášení příměří v listopadu 1998. Tento úsek války se stal naprostým fiaskem pro UČK. Kosovo navíc čelilo humanitární katastrofě v podobě 200 000 vnitřně přemístěných osob a 50 000 tzv. „forest people“. (Stojarová, 2003)

Světové společenství reagovalo na probíhající boje reaktivací Kontaktní skupiny a vyhlášením embarga na zbraně pro Federální republiku Jugoslávie, které bylo přijato 31. 5. 1998 Radou bezpečnosti OSN. Zprávy o etnických čistkách a genocidě na albánském obyvatelstvu tvořily hlavní zpravodajské relace médií a BBC efekt nabyl na významu v percepci Kosovské osvobozené armády veřejností.

OSN se v kosovském konfliktu začala výrazněji angažovat až v roce 1998, kdy byla situace již natolik vážná, že mezinárodní společenství muselo zasáhnout. Po eskalaci násilí na obou stranách a masakru v Drenici vydala organizace rezoluci RB OSN č. 1160, prostřednictvím, již žádala ukončení bojů a současně zahájení dialogu a v neposlední řadě uvalila na SRJ zbraňové embargo. Zastavit boje se ovšem nepodařilo a proto o pár měsíců později vydala RB OSN další rezoluci, rezoluci č. 1199, která rovněž trvala na okamžitém složení zbraní a odstartování dialogu, jenž by kosovský konflikt vyřešil. Srbská vojska se nakonec stáhla až pod výhrůžkou leteckým bombardováním ze strany NATO a následně souhlasila s přítomností mise OBSE. Klid zbraní ovšem nevydržel dlouho, stejně jako mise OBSE v zemi. Po několika měsících se bezpečnostní situace opět zhoršila a bylo třeba zasáhnout. Pomocí diplomatického jednání se boje nepodařilo zastavit a pravděpodobně proto mezinárodní společenství musela sáhnout ke krajnímu řešení, kterým bylo letecké bombardování silami NATO. Letecké bombardování nakonec nedostalo souhlas od RB OSN – souhlas zablokovalo svým hlasem Rusko a Čína, takže se tato akce neuskutečnila pod hlavičkou OSN. Letecký útok donutilo srbskou stranu k ústupu a jednání o vyřešení situace. Srbsko nakonec přijalo rezoluci RB OSN č. 1244, která ukončovala boje a civilní správu země vložila do rukou mise OSN - UNMIK (United Nations Mission in Kosovo). Tato mise koordinuje veškeré civilní dění na kosovském území, spolupracuje s misí OBSE i s misí EU EULEX. Mezi hlavní úkoly UNMIK patří kromě koordinace práce ostatních organizací také budování institucí, právního státu a

demokratických struktur, prosazování dodržování lidských práv nebo zajištění bezpečnosti v zemi. UNMIK nadále pokračuje ve své práci, přesto se na území nadále občas vyskytují známky nestabilní situace mezi kosovskými etniky, jako například v roce 2010 v severním Kosovu (UNMIK 2013). Práci na postkonfliktní rekonstrukci si zde organizace rozdělili, přičemž Unie má na starosti hospodářskou obnovu a rozvoj země, OSN civilní správu a humanitární činnost a OBSE dohlíží hlavně na vytváření institucí a demokratizaci území. (Kotalíková, 2015)

EULEX pracuje na základě rezoluce RB OSN č. 1244 a zaměřuje se na budování právního státu. Mise je rozdělena na dvě divize, na „výkonnou“ divizi (Executive Division), které se zabývá vyšetřováním a stíháním citlivých případů. Druhá divize je „posilovací“ (Strengthening Division), ta se zaměřuje na dohled a poradenství na poli soudnictví, dále se zaměřuje na dohled policejní a celní. (Eulex-kosovo.eu, 2012) Oblast soudnictví je velmi specifická a složitá, tento fakt přispěl k tomu, že mise EULEX byla prodloužena do roku 2018. To má přispět ke stabilizaci všech kosovských úřadů a soudů a budoucímu samostatnému fungování.

4.7 NATO – Operace spojenecká síla

Na začátku roku 1999 se bezpečnostní, humanitární situace zhoršila a hrozila eskalace konfliktu. Kontaktní skupina pro bývalou Jugoslávii (složenou ze zástupců USA, Ruska a čtyřech největších zemí EU – Francie, Německo, Velké Británie, Itálie) rozhodla o konání konference, jejímž cílem bylo mírové jednání za účasti Bělehradu i kosovských Albánců. Konference měla obrátit situaci v Kosovu.

Února 1999 se konala konference na zámku v Rambouillet u Paříže, ta ovšem očekávané výsledky nepřinesla. Obě delegace Jugoslávská i Albáncká, současně byla přizváni představitelé UÇK spolu za celou konferenci nejednali přímo, ale pouze přes mezinárodní zprostředkovatele. Autorem takzvaného mírového plánu byl Američan Christopher Hill. Plán dohody počítal s obsazením Kosova mírovými jednotkami NATO, spolu s neomezeným přístupem na celé území Jugoslávie (vzdušný prostor i teritoriální vody). Obě strany měli k mírovému plánu připomínky. Svazová republika Jugoslávieto považovala za porušení své suverenity.

V březnu roku 1999 se konala druhá mírová konference, ta skončila opět neúspěchem na poli diplomacie. Americké diplomacii se podařilo nakonec přesvědčit albánskou delegaci, v jejímž čele stál představitel UÇK Hashimem Thaçim, aby dohody z Rambouilletu podepsal. Albánská strana delegace ustoupila ze svých původních výhrad, mezi kterými bylo například vypsání referenda o budoucnosti Kosova, nebo zachování UÇK jako vojenské síly. Srbská strana setrvala na svém původním odmítavém stanovisku. A to hlavně k navrhované vojenské části dokumentu, v níž se počítalo s rozmístěním jednotek mírového mezinárodního sboru pod vedením NATO.

4.7.1 Operace spojenecká síla

Zatímco probíhaly mírové rozhovory ve Francii, stupňovalo se zbrojené násilí ve formě etnických čistek vůči civilnímu obyvatelstvu na obou zneprátelených stranách. Tato okolnost spolu se snahou předejít humanitární katastrofě a rozšíření konfliktu do dalších oblastí přesvědčilo vedení NATO, že po vyčerpání diplomatických prostředků, nezbývá jiná možnost, než zasáhnout vůči Miloševićově režimu vojenskou silou.

Tato operace pod mandátem Severoatlantické aliance nesla jméno „*Operation Allied Force*“ (*operace Spojenecká síla*). Jednalo se o leteckou operaci, jíž se účastnilo několik set bojových a podpůrných letadel s podpůrnou námořnickou jednotkou. (Natoaktual.cz) Celá operace trvala 78 dní.

Potom, co americký vyjednaváč Richard Holbrook oznámil 23.3.1999, že veškeré snahy jednání selhaly s Miloševićovou vládou. Reagoval na to generální tajemník NATO Javier Solana rozkazem k zahájení vojenské intervence. Operaci spojeneckou sílu vedl vrchní velitel sil NATO v Evropě Wesley Clark. Cílem úderů se staly srbské vojenské cíle a další strategické objekty na území Jugoslávské svazové republiky.

Operace spojenecká síla se do dějin zapsala jako součást kosovského konfliktu. Vojenská intervence NATO byla pohotovostní reakcí na zajištění plnění rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1199. Rezoluce byla vydána jako reakce na kosovský konflikt, který začal na začátku roku 1998. V roce 1998 vypukly nepokoje, ty postupem času přerostly v boje, které přinutili přibližně 300 000 lidí k útěku. Tento údaj o počtu uprchlíků uvádí webová stránka Globalsecurity.org, jiné zdroje se liší o několik stovek až tisíc uprchlíků. Podstatným

zůstává, že obyvatelé, jež se rozhodli utéct ze svých domovů, to vedlo k zamýšlení nad situací, která pro ně byla tak vážná a nesnesitelná.

Některé zdroje uvádí, že NATO původně letecký útok schválilo na poslední chvíli. Nato nedisponovalo tolika letadly. Zvažovali jiné scénáře donucení Miloševiče ke spolupráci. A to vedlo srbské vedení se domnívat, že NATO nikdy nezahájí letecké útoky.

Během desetitýdenního konfliktu odstartovala letadla NATO celkem ke 37 000 bojových misí.(Finlan, 2004)

Letadla NATO zasáhla jak cíle na srbském území, tak i na kosovském území. Nepřesnost zaměrování byla ovlivněna tím, že letadla nešly pod výšku 5000metrů. To byl hlavní důvod nepřesnosti míření, díky kterému umíralo nevinné civilní obyvatelstvo. Je otázkou, zda by celkový počet civilních ztrát byl menší, jestliže by piloti šli „blíže“ k cíli. Ano, jak plyne z některých zdrojů, NATO se bálo protivzdušné obrany srbské armády.

Byly tu i další prvenství, která operace nese – jednalo se o první misi NATO proti suverénnímu státu, poprvé od druhé světové války se zapojilo i Německo, a poslední prvenství patří technice a to bombardéru B-2 („*Duch*“).

Jednalo se o první bojovou misi, ve které byl tento typ bombardérů nasazen. Letouny B-2 zničily třetinu srbských cílů během prvních 8 týdnů. (Berka, 2003) Při nasazení stroje létaly ze středu USA bez mezipřistání, jen s několika tankováními za letu, k cíli i zpět. Securitymagazin.cz, 2015)

Spojenecké letectvo trápilo na začátku nedostatky letounů a nevlídné počasí. To vedlo k tomu, že operace nešla podle představ a neodstrašilo to Jugoslávskou armádu podle plánů. Pozemní operace jugoslávské armády pokračovaly ve větší intenzitě. To vedlo NATO operaci rozšířit na další cíle, a to na cíle civilní. Toto rozšíření cílů vedlo ke zvýšení civilních ztrát na životech. Na NATO a její operaci se snesla lavina kritiky, ale úspěšně se podařilo zpomalit Jugoslávskou armádu na území Kosova.(Finlan, 2004)

První měsíc války se aliance soustředila na vojenské cíle v Kosovu, Srbsku ale i Vojvodině; stanoviště protivzdušné obrany, komunikace a zásobovací zařízení (např. rezervoáry nafty v Prištině). Ačkoli vojenská převaha Aliance byla zcela mimo diskusi, tradičně vysoká kvalita srbské armády se pro ni ukázala být těžkým oříškem.

Letecké údery NATO označila Svazová republika Jugoslávie za agresí a vyhlásila válečný stav. Přerušila veškeré diplomatické styky s USA, Velkou Británií, Francií a Německem. Okamžitě byla zakázána činnost prozápadně orientované televizní stanice B 92, veřejnost se tak musela spoléhat pouze na informace vydané státní televizí, které však byly značně manipulovány. (Pelikán, 2005)

To vedlo k tomu že, takřka hned po zahájení útoků začaly srbské polovojenské jednotky, jednotky armády i policie intenzivněji terorizovat albánské civilní obyvatelstvo. V důsledku toho UÇK vydala mobilizační vyhlášku vztahující se na všechny muže ve věku 16 – 60 let. To vedlo civilní obyvatelstvo k utíkání před srbskými oddíly, dále taky před vyhláškou UÇK i před bombardováním NATO. To vedlo Alianci ke spolupráci s Úřadem vysokého zmocněnce OSN pro uprchlíky (UNHCR) k vytvoření operace Spojenecký přístav. V rámci operace Spojenecký přístav byly zprostředkovány letadla na pomoc přibližně 60 000 uprchlíkům, kteří utíkali ze země před válkou. Těm byl umožněn odchod do zemí NATO. Dále bylo v rámci operace Spojenecký přístav vybudováno centrum pro uprchlíky v Makedonii, kde našlo útočiště na 110 000 uprchlíků, to je 95% z celkového počtu vyhnaných osob z Kosova.

Koncem března roku 1999 přešlo NATO do druhé fáze bombardování. NATO rozšířilo své útoky na více terčů. V první fázi bombardování probíhalo převážně v noci a proti vojenským cílům. Druhá fáze byla intenzivnější. NATO bombardovalo i přes den a terčem se staly i civilní objekty (továrny, elektrárny, zásobníky plynu a nafty), to mělo vést ke ztížení fungování srbské armády. Srbsko při druhé vlně leteckých útoků, zaznamenalo velké ekonomické ztráty, to bylo v dubnu 1999. Alianci se tím povedlo přimět k jednání Slobodana Miloševiče v červnu 1999. Při jednání se povedlo podepsat dohodu, na základě které se jugoslávská armáda stáhla z Kosova. 10. Června byla podepsána rezoluce OSN č. 1244, která zaštitila vstup mezinárodním organizacím vstup do jihosrbské provincie. Následující den byly ukončeny i nálety... (Finlan, 2004)

Až po více než dvouměsíčním bombardování Miloševič přistoupil na dohodu. Základ odhody tvořila dohoda z Rambouillet, ale byla vynechána ta část o volném pohybu jednotek NATO po území Jugoslávie. Spojenci se naopak zavázali, že dočasnou správě Kosova povedou jednotky OSN, současně také byla Jugoslávii přiznána územní celistvost. Srbský parlament schválil dohodu 3. června. Následovala jednání jugoslávských generálů

se zmocnění KFOR o stažení srbských jednotek z Kosova. Dohodu společně uzavřeli 9. června s tím, že se do 11 dnů z Kosova stáhnou. O den později, tedy 10. června 1999, NATO zastavilo letecké údery.

Z politického hlediska skončila pro srbský režim válka relativně přijatelným výsledkem. Milošević zůstal u moci, opozice byla výrazně oslabena a status kosova i podmínky mezinárodní správy byly mnohem příznivější nežli podmínky z Rambouillet. Proklamovaného cíle však Milošević nedosáhl. Jeho kariéra začala před 13 lety slibem vrátit Kosovo Srbsku a skončila jeho ztrátou, prozatím definitivní. Karta se opět obrátila. (Girgle, 2006)

Základním vojenským cíle operace Spojenecká síla bylo zastavit, narušit srbské vojenské síly a odstrašit je k další akci. Úspěšnost v tomto ohledu můžeme podložit zničením několika vojenských cílů: 90 letadel, radary protivzdušné obrany, nebo narušení operací jugoslávských pozemních sil. To vedlo k postupnému narůstání nekázně a dezerci v srbských ozbrojených silách.

Mezi úspěchy Aliance řadíme na politické úrovni ke spolupráci s OBSE, které společně zřídili svou ověřovací misi. Stálý výbor OBSE schválil v březnu 1999 deklaraci, že kosovskou krizi již nelze posuzovat jako čistě vnitřní záležitost SRJ. Obě organizace vyvíjeli společný tlak na Miloševiče, aby zastavil represe. (Pluhařová, 2006)

Samotné NATO se stalo terčem kritiky od ostatních zemí, za to, že šlo do akce bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. Operace Spojenecká síla disponovala pouze prvním mandátem Rady bezpečnosti OSN, který označuje událost, organizace nebo danou zemi za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. Radu bezpečnosti donutilo, tak to rozhodnou zhoršující se humanitární situace v Kosovu a narůstání násilí. Aliance už ale neměla druhý mandát, který dává zmocnění k použití všech nezbytných vojenských prostředků (pozemní, vzdušné a námořní síly členských států OSN). V tomto případě se Rada bezpečnosti OSN neshodla (Rusko a Čínská lidová republika vetovalo). Aliance využila bombardování, při změně taktiky boje UÇK, to mělo za následek velké ztráty na straně jugoslávské síly a na civilním obyvatelstvu. To mezinárodní organizace odsoudili jako za nepřiměřený a nepřijatelný postup.

Tím se letecké bombardování Aliance stalo nelegální, i kvůli tomuto postupu byla později Aliance kritizována. Bombardování bylo označené za nelegální, ale nic to neměnilo na ztrátách, které přinesli. Můžeme se jen domnívat, jestli by ztráty byli menší, jestliže by NATO mělo i druhý mandát Rady bezpečnosti OSN. Naopak nic by nezměnilo strach pilotů, kteří nechtěli snížit výšku pod 5000m, kvůli protivzdušné ochraně. Strach o vlastní život by pilotům zůstal i se odsouhlaseným druhým mandátem Rady bezpečnosti OSN..

Další kritikou nejen na mezinárodní organizace ale i na světová média, která dávala do popředí okolnosti týkající se albánských národů; vytlačila pohled i na srbské obyvatelstvo. Srbské obyvatelstvo také žilo na kosovském území, zažívala podobné mnohdy stejné osudy. Nicméně to neměnilo postoj médií na situaci a označovali všechny Srby za viníky.

V únoru 2008 kosovský parlament vyhlásil jednostrannou nezávislost na Srbsku. Kosovo jako samostatný stát uznává přibližně okolo 80 zemí mezi nimi Albánie, Chorvatsko, Černá Hora. Mezi státy, které Kosovo neuznávají je například Slovensko, Bosna a Hercegovina, Čína a Rusko...(Idnes.cz, 2009)

4.8 Dočasná správní mise Spojených národů

Dočasná správní mise Spojených národů je také označována jako UNMIK. Jde o civilní správu Kosova pod dozorem Organizace spojených národů (*United Nations Mission in Kosovo*).

Správní mise UNMIK začala v červnu 1999 a označila konec působení Aliance v Kosovu. V Kosovu tím následovalo masivní porušování základních lidských práv. Jak již bylo zmíněno na základě toho Rada bezpečnosti OSN schválila Rezoluci 1244, ve které je povoleno členským státům zajistit bezpečnost a zakročit proti odpůrcům.

Úkoly UNMIKu byly složité a rozsáhlé. Rozsah úkolů šel přes civilní sféru, podporování a vytvoření autonomie po samosprávu v Kosovu. Dále jejím úkolem bylo koordinovat humanitární pomoc, podporovala rekonstrukci infrastruktury a zmírňovat následky katastrof po bombardování NATO. Zajišťovala veřejný pořádek, dodržování zákonů a bezpečnost v Kosovu. Hlavně ale zajišťovala návrat uprchlíků a vysídleného obyvatelstva do jejich domovů v Kosovu. (Un.org) Mise se musela neustále věnovat řešení sporů mezi

Srby a kosovskými Albánci. V době před vyhlášením kosovské samostatnosti také podporovala vznik autonomie a samosprávy.

Prvních devět let UNMIK

Jednalo se o první operaci svého druhu, během svého působení zajišťovala čtyři pilíře pod vedením OSN. První pilíř zaštiťoval humanitární pomoc ve spolupráci s Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. Druhý pilíř se zabýval veřejnou správou a jejím fungováním. Třetí pilíř zajišťoval demokracii na území Kosova spolu s vybudováním institucí pod vedením OBSE. Poslední čtvrtý pilíř zaštiťoval rekonstrukce infrastruktury a hospodářský rozvoj, tento pilíř spravovala EU.

Prozatímní správa nad Kosovem s pomocí mezinárodních organizací a fondů přineslo značné pokroky. Podařilo se vytvořit základ pro fungující ekonomiku. Integrace kosovských komunit zůstávala i nadále oříškem.

Po vyhlášení nezávislosti kosovských orgánů a nové Ústavy v roce 2008, se změnily úkoly UNMIK, EULEX. Hlavní cíl zůstal a to prosazování bezpečnosti, stability a dodržování lidských práv v Kosovu to vše ve spolupráci s regionálními a mezinárodními činiteli včetně OBSE, EULEX a KFOR (Kosovo Force). Silovou podporu pro UNMIK představují jednotky KFOR, vyslané ve stejný rok Aliancí pod velením OSN.

Hlavním úkolem dvanáctileté české účasti v mírových silách KFOR bylo přispívat k vytváření a udržování bezpečného prostředí, které umožní pokračování mírového procesu a demokratického vývoje země bez přítomnosti mnohonárodních vojenských jednotek. (Army.cz, 2017) Armáda České republiky se mírové zahraniční operace NATO účastní od roku 1999. Nyní působí na velitelství KFOR v kosovské Prištině.

5 Kosovo dnes

Na začátku tohoto roku došlo k napětí vztahů mezi Srbskem a Kosovem. Srbové plánovali jet přes Kosovo vlakem, na kterém byl nápis „*Kosovo je Srbsko*“ ve 20 jazycích. Srbsko dále mělo v plánu obsadit severní část Kosova, v této severní části žije 50 tisíc Srbů. Severní část chtěli obsadit podobně tak, jako Rusko anektovalo ukrajinský Krymský poloostrov v roce 2014. Srbský vlak se za hranice Kosova nedostal, údajně byl zastaven speciální kosovskou jednotkou, jiný zdroj uvádí důvod zastavení kvůli bezpečnosti srbských občanů ve vlaku, zachtěli informaci o možném útoku kosovskými Albánci. Srbové dostali od Moskvy, které je podporuje v přístupu ke Kosovu.

Srbsko je podporované Ruskem, onen zmíněný vlak, kterým chtěli jet do Kosova, dostali od Ruska jako dárek. A území chtěli následně připojit k Srbsku.

Kosovo vyhlásilo nezávislost na Srbsku v roce 2008, Srbsko do dnes odmítá uznat nezávislé Kosovo. Na jednu stranu je pochopitelné, že nechtějí uznat území, na kterém leží v podstatě veškeré historické poklady Srbska, za nový stát. *Můžeme si jen představit jaké to je.. Představme si jak by jsme se cítili my, kdyby například hrad Karlštejn byl na území Slovenska, zároveň podstatnou historickou součástí České republiky a neměli k němu přístup. Jak bychom jsme se chovali my? Pravděpodobně bychom usilovali o to území a chtěli ho získat zpět i v dnešní době.*

Prezidentem Kosova je Hashim Thaçi, v 90. letech stál v čele Kosovské osvobozené armády. Nezávislost Kosova uznalo 111 zemí a většina členů EU (24 z 28). Mezi nimi Velká Británie, Francie a Itálie také USA uznalo nezávislost Kosova. Další země, jenž uznalo Kosovo jsou Turecko, Černá Hora a Makedonie. Stále neuznávající Kosovo jsou země Řecko, Španělsko, Kypr, Rumunsko, Slovensko a samozřejmě Srbsko. Slovensko neuznává Kosovo, kvůli žijící menšině Maďarů na území Kosova. To je důvod proč Visegrádská čtyřka nemůže jednotně vyjádřit svůj souhlas k uznání Kosova.

Česká republika uznala nezávislost Kosova v roce 2008. V té době byl ministrem zahraničních věcí Karel Schwarzenberg, který prohlásil, že jeho úřadem bude nezávislost kosovo přijata, až Kosovo uzná většina evropských zemí. Proti uznání byli například v té

době prezident Václav Klaus. Prezident Klaus dva dny po uznání Kosova Českou republikou přijal srbského velvyslance. Ujistili se mezi sebou, že na vztazích mezi Českou republikou a Srbskem se nic nemění. Nynější prezident Miloš Zeman poskytl v roce 2015 rozhovor srbskému deníku, ve kterém zastal názor o tom, že uznáním Kosova se otevřela Pandořina skříňka.

6 Cíle práce a hypotézy

Činnosti mezinárodních organizací v Kosovu je velmi oblíbeným tématem, jejich zhodnocení úspěchů popřípadě neúspěchů je nepřehledné množství. Práce by měla poskytnout pohled na řešení krizí mezinárodními organizacemi a poskytnutí následné pomoci v regionu. Dále by měla práce analyzovat kosovskou krizi. Základem práce je vymezení pojmů válka a její druhy, které se vyskytovaly v rámci Kosovské krize. Mezinárodní organizace jsme zanesli do tabulky pro porovnání.

Prvotním cílem této diplomové práce je poskytnout ucelený obraz postojů a kroků mezinárodních organizací v kosovské krizi. *Hlavní výzkumná otázka tedy zní: Jaká byla role mezinárodních organizací v rámci kosovské krize?* Vedlejším cílem diplomové práce je definování a analýza konkrétních mezinárodních organizací (OBSE, OSN, NATO, V4). Dále je popsána a definována Kosovská osvobozenecká armáda a jsou popsány pravděpodobné příčiny vzniku konfliktu. Následujícím cílem diplomové práce by měla být analýza a zhodnocení operace Allied force Severoatlantické aliance a její dopad na civilní obyvatelstvo. *Další výzkumná otázky zní: Jaký byl průběh operace Allied force a její dopad?*

Stanovené hypotézy

V diplomové práci jsme stanovili následující hypotézy:

HYPOTÉZA 1

Předpokládáme, že k osamostatnění Kosova by bez vnějších podmínek nedošlo.

HYPOTÉZA 2

Předpokládáme, že angažovanost mezinárodních organizací v kosovské krizi správná, jež byla založena na existující humanitární krizi.

7 Metodika

Předložená diplomová práce má podobu analytické studie, ve které budeme analyzovat kosovskou krizi a zapojení mezinárodních organizací do řešení této krize. Činnost mezinárodních organizací v kosovském konfliktu bývá velmi oblíbeným tématem prací.

Na začátku teoretické části diplomové práce, kde se snažíme objasnit pojmy jako válka a její druhý, jež můžeme spojit s kosovskou krizí. Dále vysvětlujeme jednotlivé mezinárodní organizace, jež působily při vyřešení krize, používáme metod deskriptivních. Získané informace o mezinárodních organizacích jsme zanesli do tabulky v níž jsou komparovány.

Hlavní část se věnujeme samostatně mezinárodním organizacím a snažíme se vylíčit jejich úkoly, postoje během krize. Popisujeme operaci Allied Force, jež byla pod záštitou Severoatlantická aliance, zároveň tato operace byla důležitým milníkem kosovské krize. V tom to případě využíváme metody deskriptivně analytické komparace.

V následujících kapitolách se přesouváme k území Kosova. Na začátku této části geograficky charakterizujeme oblast spolu s národnostním složením. Dále se věnujeme historickému diskursu, ve kterém je popsána bitva na Kosově poli. Následně jsme se věnovali vládě Jozipa Broze Tita a vládě Slobodana Miloševiče.

V praktické části diplomové práce využíváme grafického znázornění a SWOT analýzy, které jsme vytvořili na základě získaných informací z literturních a webových zdrojů. SWOT analýzu jsme se snažili aplikovat na celý konflikt a vyzdvihnout silné, slabé stránky; příležitosti a v poslední řadě hrozby z toho plynoucí do budoucna. Sestavili jsme grafické znázornění uprchlíků během krize a poukázali na narůstání uprchlíků v době začátku leteckých úderů NATO.

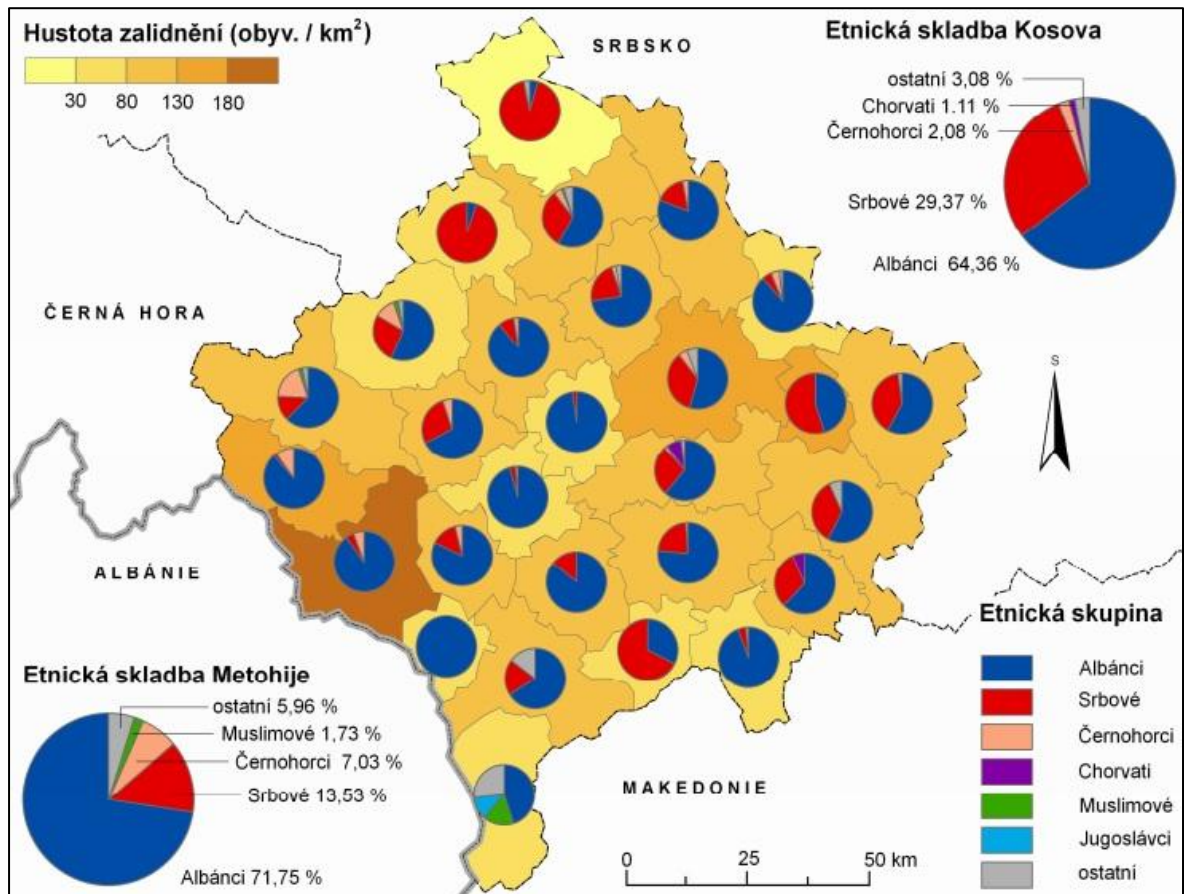
8 Praktická část

V této části diplomové práce se budeme snažit dát grafickou podobu údajům, jež byly a jsou nutné pro lepší pochopení Kosovské krize. Dali jsme grafickou podobu historickému vývoji obyvatelstva na Kosovském území. dále jsou zjištěné od roku 1961, kdy se začala blíže tehdejší vláda zajímat o obyvatelstvo a s tím i etnika na území Kosova. Dále jsme dali grafickou podobu národnostnímu složení na území Kosova a spolu s tím i náboženskému vyznání na území Kosova, které spolu blízko souvisí.

Dále jsme se snažili znázornit uprchlickou vlnu ať již spojenou s leteckými údery NATO ale zároveň s děním na Kosovu. Současně jsme stručně popsali humanitární pomoc prostřednictvím českých organizací a zanesli informace do tabulky. V poslední kapitole této části se věnujeme SWOT analýze Kosovské krize.

8.1 Historický vývoj obyvatelstva

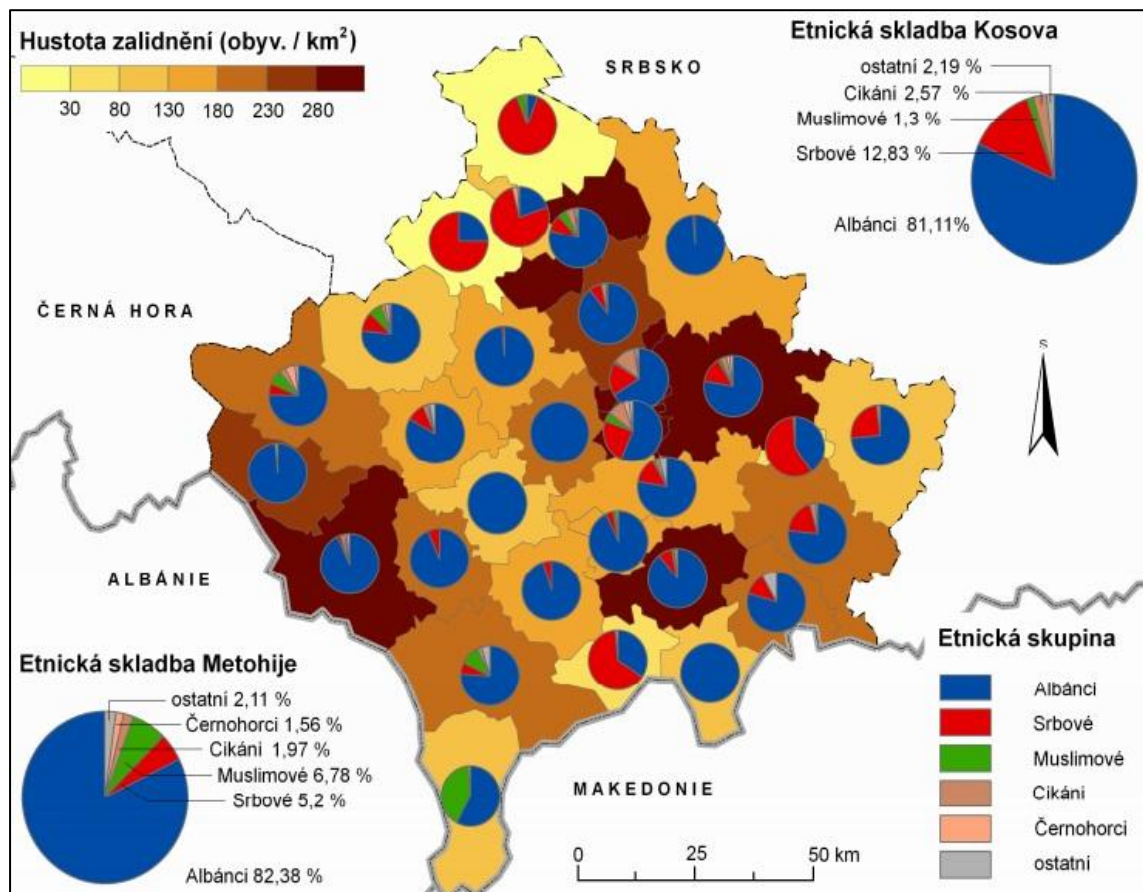
V této kapitole bude charakterizována etnická skladba na území Kosova v od roku 1961 a ž do roku 1992. Budou použity mapy, na kterých jsou znázorněny etnické skladby na Kosovu. Dále budou použity grafy, na kterých bude vidět procentuální skladba etnických skupin a to v letech 1961 a v roce 1992.

Obrázek 5 – Mapa Kosovo – Etnické složení v roce 1961. Zdroj: Statistički godišnjak Jugoslavije 1961,

V roce 1961 bylo Kosovo osídlené převážně srbským obyvatelstvem. To můžeme vidět na Obrázku 5. Až na nejnižší část Kosova, kde je vidět že srbské obyvatelstvo nežilo. JE tam převážná část albánckého obyvatelstva nebo muslimského. To lze přičíst i k vlivu sousedních zemí. Oblast Metochie je osídlena v roce 1961 hlavně albánským obyvatelstvem. Území spojené s hranice Srbska jsou na některých místech hustě osídleny srbským obyvatelstvem. Severní část lze považovat za skoro 100% osídlení srbským obyvatelstvem, východní část hranice Kosova se Srbskem na tom už takhle není, jak je vidět na obrázku. Srbové v roce 1961 představovali 44% obyvatel Kosova, tento podíl se do roku 1991 zvýšil o 8%.

Podíl srbské populace v roce 1991 razantně zmenšil. Důvodem snížení obyvatel srbské národnosti bylo vykupování srbských pozemků Albánci. Ti kvůli populačnímu růstu vykupovali větší části pozemků, a to vedlo Srby k odstěhování se, samozřejmě zhoršující se vztahy mezi těmito dvěma etniky sehrálo taky svou roli, docházelo k vyhrožování a fyzickým útokům.

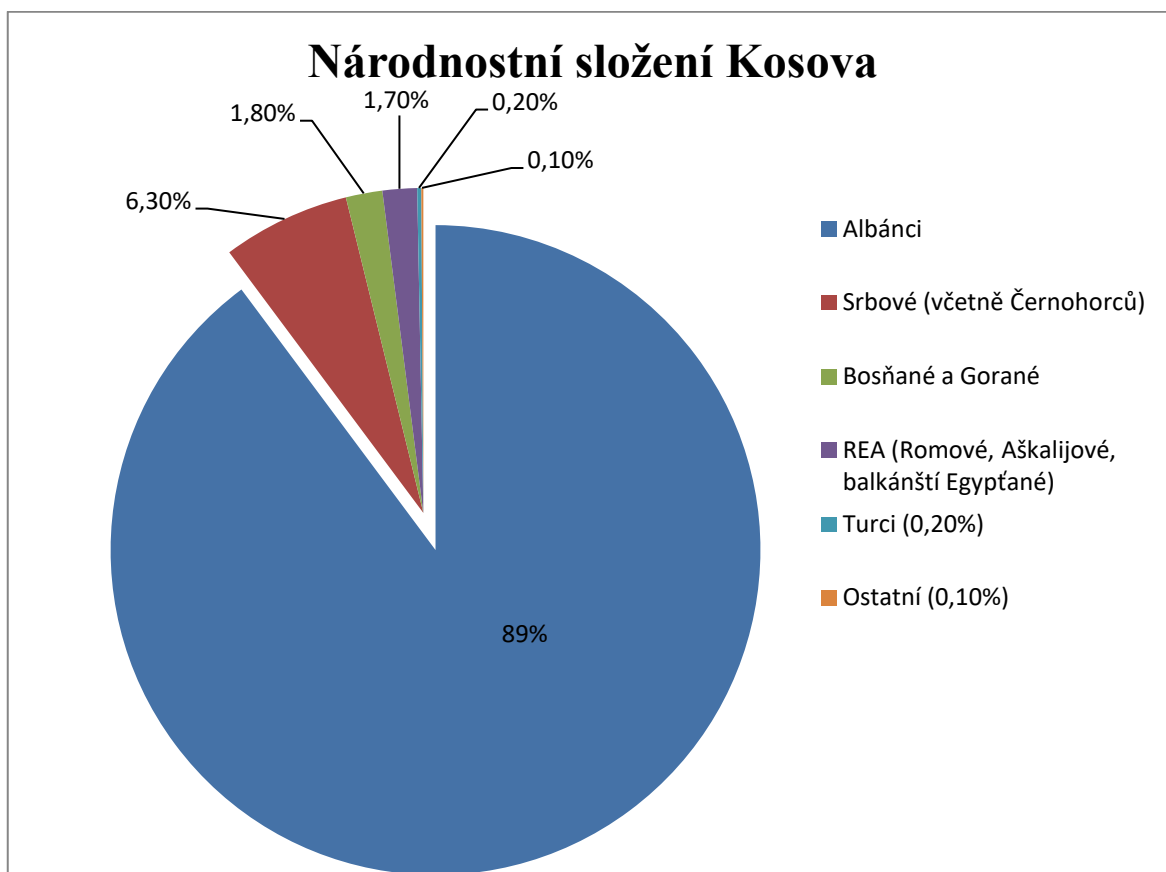

Obrázek 6 – Mapa Kosova – Etnické složení v roce 1991. Zdroj: Statistický ročník Jugoslavije 1991

V oblasti Sandžaku je situován velký počet muslimů. Muslimští Slované se přestali považovat za Černohorce a začala u nich etnická emancipace. To vedlo k poklesu Černohorského obyvatelstva, ta byla v roce 1961 21,5% a o 10let se k této národnosti hlásila polovina. A v roce 1991 dokonce 4,5%. To vedlo k rostoucí etnické populaci muslimů, kdy v roce 1961 tvořilo 2,3% a v roce 1991 již 7,5%. Jedním z faktorů populačního růstu na Kosovu je industrializace v 50. letech, převážně těžký průmysl (výroba olova).

8.2 Národnostní a náboženské složení na území Kosova

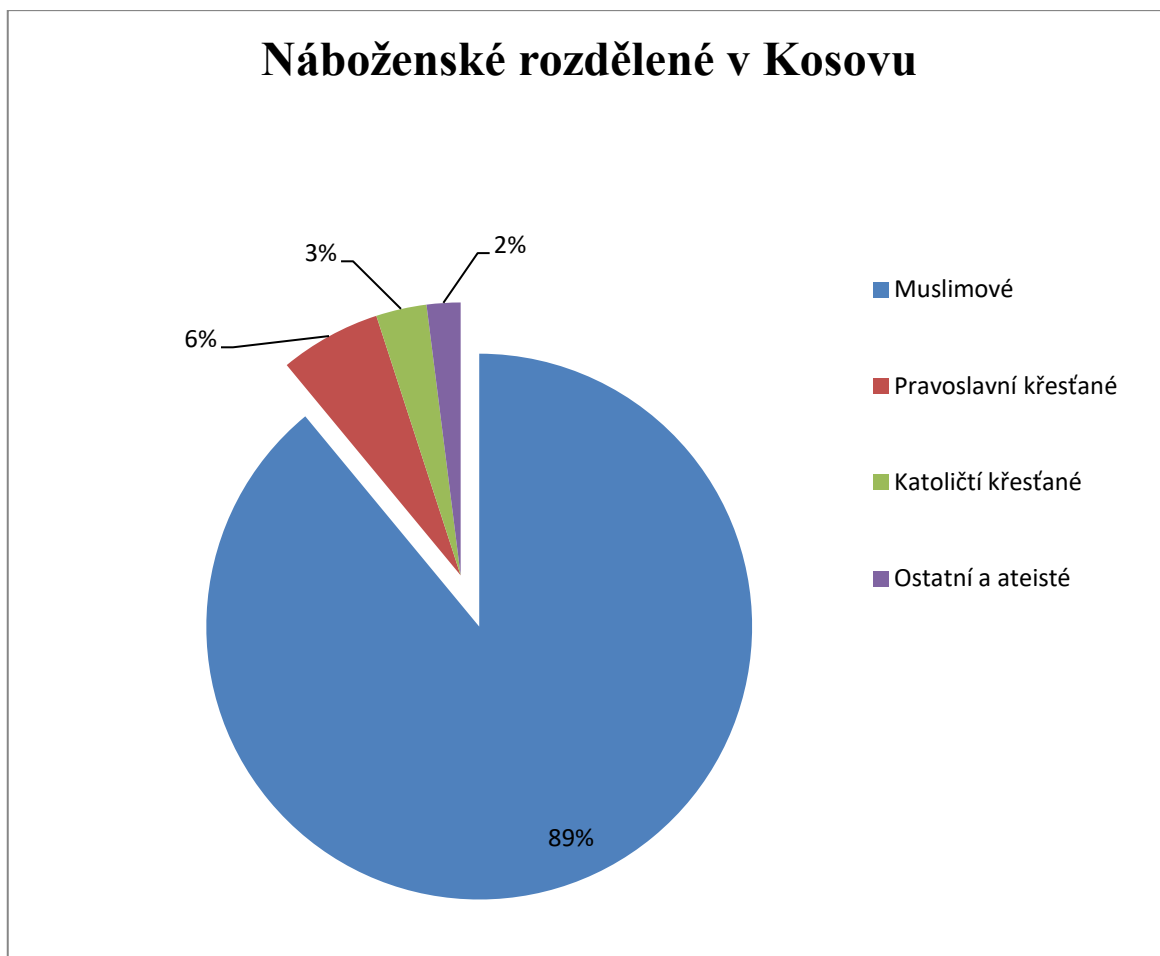
Tato kapitola se bude zabývat národnostním a současně i náboženským složením na území Kosova. Tyto dvě části spolu blízce souvisí, to pak můžeme vidět i na grafickém znázornění.

Graf 1 – Národnostní složení Kosova v roce 2015

Na grafu 1- Národnostní složení Kosova v roce 2015, je vyobrazeno národnostní složení Kosova z roku 2015. Můžeme vidět převahu Albánců (89%), nad Srby (6,3%). Tato srbská komunita, vyznačena v grafu 1 se vyskytuje v severní části Kosova, kde sousedí se Srbskem. Takto znázorněné národnostní složení v 90. letech nebylo. Naopak v 90. letech na území Kosova byla převážná většina obyvatel Srbské a Černohorské národnosti. Dále se na území Kosova vyskytují Bosňané, Turci a Romové. Zdroj: *BusinessInfo.cz*

Náboženské rozdělení v Kosovu

Graf 2 – Náboženské rozdělení v Kosovu

Na grafu 2 je zobrazeno náboženské rozdělení v Kosovu. *Webové zdroje Ministerstva zahraničních věcí České republiky* zveřejnilo, že přibližně 89% obyvatel Kosova jsou muslimského vyznání. Přibližně 6% obyvatel jsou pravoslavní křesťané, následující 3% obyvatel jsou katoličtí křesťané. A zbytek, přibližně 2% obyvatel vyznávají jinou víru, než výše zmíněnou anebo jsou ateisté.

Například server *Britannica.com* uvádí, že v roce 2011 bylo 95,6% obyvatel uznávající islámskou víru. Obyvatel přihlášených ke katolickému křesťanství bylo 2,2%, pravoslavných křesťanů v roce 2011 bylo 1,5%. Obyvatelé vyznávající jinou víru nebo ateisté bylo 0,7% v roce 2011.

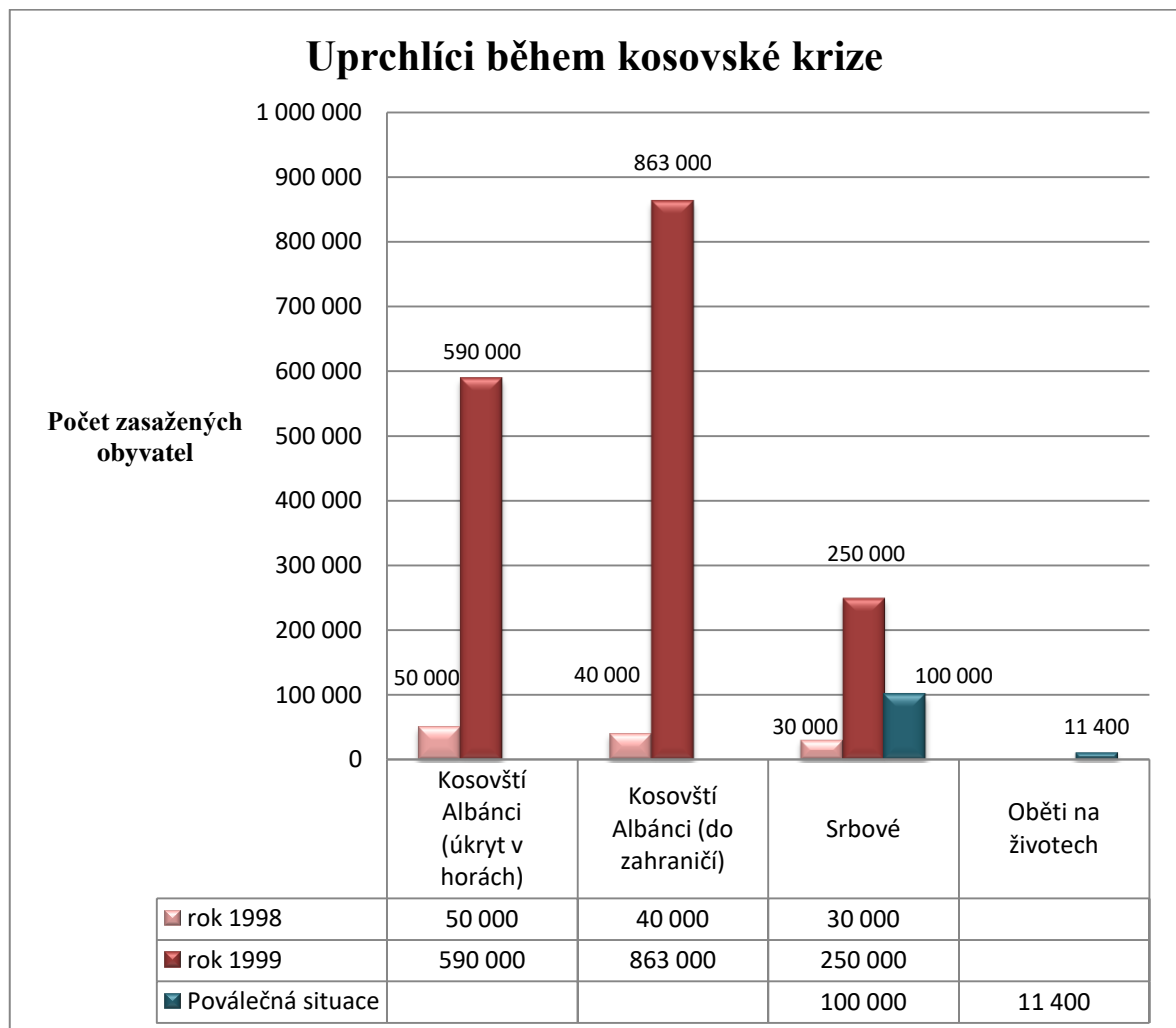
Můžeme vidět pokles islámsky věřících obyvatel, ale i tak je to silné náboženství v Kosovu. Díky Muslimům v Kosovu pomáhali během bombardování Arabské země s financováním Kosovské osvobozené armády. Dále pomáhali s výcvikem, zbraněmi apod. V dnešní době pomáhají regionům, kde se muslimské obyvatelstvo vyskytuje a financuje výstavbu mešit a škol.

Naopak můžeme v Kosovu vidět nárůst Křesťanů, ať již katolických nebo pravoslavných. To, že se v Kosovu vyskytují pravoslavní křesťané, dochází k sympatiím mezi Ruskem a Řeckem. Kde pravoslavná víra převažuje. I to se může podílet na tom, že neuznávají nezávislost Kosova a podporují Srbsko.

Dále můžeme vidět nárůst ateistů a ostatní víry. To může být spojeno s věkem obyvatel v Kosovu. Obecně je známo, že lidé mladšího věku nemají vztah k víře a nejsou k tomu vedeni. Klidně se může stát, že za 10 let bude převaha ateistů na Kosovském území. Mezi grafem 1 a grafem 2 můžeme vidět přímou úměrnost, kdy procentuální počet je stejný jako procentuální počet albánských obyvatel vyznávající islámské náboženství.

8.3 Uprchlíci

V této kapitole jsme se snažili graficky znázornit počet uprchlíků během Kosovské krize, současně jsme znázornili i počet obětí. Tyto údaje se v různých zdrojích odlišují, proto vycházíme ze zdrojů Kosovoonline.cz a Českenarodnilisty.cz.

Graf 3 - Uprchlíci během kosovské krize (Zdroj: Kosovoonline.cz; Českenarodnilisty.cz; Idnes.cz; Patrik Girgle, Kosovo)

V první fázi stěhování bylo 70 000 uprchlíků převážně kosovských Albánců a Srbů. Dále se v horách na území Kosovo schovávalo 50 000 uprchlíků, jednalo se o Albánce. To bylo v období, kdy byla snaha přidat kosovské území pod křídla Srbska.

Během útoků NATO na Kosovo a Srbsko, došlo k navýšení uprchlíků a to především do zahraničí. V zahraničí se zřizovali uprchlické tábory. Bylo vyhnáno přibližně 863 000 kosovských Albánců do zahraničí a to hlavně do Albánie a Makedonie.

Kosovská krize si připsala 11 400 obětí. Jedná se především o 10 000 albánských civilistů, a to důsledku vyhánění Albánců z Kosova. Při leteckých úderech NATO bylo zraněno 800 civilistů, v důsledku leteckého úderu 500 civilistů a je známo, že se stalo obětí 600 srbských vojáků.

8.4 Humanitární pomoc

Zasahující organizace ať již státní nebo soukromé snaží přispět k samostatnému fungování státu Kosovo. Je mnoho humanitárních organizací, které přispěli pomocí v Kosovu. Jedná se především o pomoc obyvatelstvu, ať již pomocí stavění domů, bytů ale také stavění škol, školek. Organizace se zaměřili i na zdravotní sféru, ve které pomáhali budovat, opravovat nemocniční zařízení a zároveň zprostředkovávat školení pro zdravotnický personál. V dále se organizace snaží pomáhat v sociální sféře a začlenění hendikepovaných do běžného života.

Svým fondem pomáhají i vzdělávacímu systému. V této oblasti se snaží, aby do škol chodily všechny děti. Pouhých 12% dětí starších 12 let chodí do školy. Přitom pouhých 4,5% úspěšně absolvuje střední školu. Pouhých 17% dívek studuje, a chlapců studuje 75%, negramotných dětí na území Kosovo je 16%. (Člověkvísni.cz)

Například Český Červený kříž byl součástí humanitární pomoci zaměřené na rekonstrukci nemocnice v Bělehradě (Srbsko), která byla zničená během války. Finanční pomoc byla v hodnotě 7 200 000 Kč.

Některé vybrané humanitární organizace jsme zanesli do tabulek a stručně popsali jejich činnost v Kosovu.

Tabulka 2 – Pomoc humanitárních organizací I.

Charita České republiky

- Nabízí pomoc v zahraničí i v ČR, její práce vychází z křesťanských principů
- Navazuje na svou činnost z první republiky
- Pomáhá všem bez ohledu na barvu pleti, národnosti nebo náboženství
- Náročná mise v Kosovu
- Zřizování humanitárních středisek pro 300 kosovských uprchlíků, během Kosovské krize
- Podpora vzdělání
- Zlepšení celoživotního vzdělání. Rozpočet se pohybuje okolo 4 milionu českých korun.
- V posledních letech pomáhání začleňování hendikepovaných do společnosti. Rozpočet okolo 1 milionu českých korun.

Člověk v tísni

- Nevládní nezisková organizace, vycházející z cílů humanismu, svobody a rovnosti a solidarity
- Primárně pomáhá v krizových oblastech
- Podporuje dodržování lidských práv
- Humanitární pomoc uprchlíkům a lidem zasaženým válkou (v roce 1998)
- Kampaň SOS Kosovo, přitáhla zájem pozornosti
- Věnuje se rekonstrukcím škol a nemocnic
- Nyní aktivita v oblasti práv zdravotně postižených osob
- Podpora sociálních služeb v Srbsku, podporováno Evropskou komisí

Tabulka 3 – Pomoc humanitárních organizací II.

Evropská fronta solidarity pro Kosovo

- Mezinárodní projekt
- Jedná se o přímou humanitární pomoc zbylému srbskému obyvatelstvu na území Kosova
- Podporuje postoj Srbska

ADRA

- Organizace spolitická, reagující na potřeby lidí na všech stranách konfliktu
- Humanitární pomoc v podobě přikrývek, potravin, léků
- Finanční pomoc (veřejná sbírka)
- Pomoc v utečeneckých táborech v Albánii a Černé Hoře
- Poskytnutí stavebních materiálů na opravy domů válečných vdov v hodnotě 60 073 Kč

Český Červený kříž

- Občanské sdružení
- Součást mezinárodního hnutí Červeného kříže
- Působí v oblasti civilní obrany a ochrany obyvatelstva
- Poskytuje zdravotnické, záchranné a sociální služby
- Šíří znalost Ženevských úmluv
- V Srbsku financoval výstavbu nemocnice
- Dodávání potravin, pitné vody, hygienické potřeby obětem balkánského konfliktu
- Celková humanitární aktivita od roku 2001 jsou ve výši 183 890 003 Kč (do roku 2016)

8.5 SWOT analýza

V této kapitole jsme se rozhodli udělat vlastní SWOT analýzu na průběh kosovské krize a vyhodnotit silné, slabé stránky konfliktu a zároveň zanalyzovat příležitosti a hrozby spojené s konfliktem.

Neměli bychom zapomenout na to, že oběti konfliktu byli na obou stranách, ať již na straně srbské tak na straně kosovských Albánců. Situace po ukončení leteckých úderů a samotné války nebyla příznivá pro návrat srbského obyvatelstva na území Kosova. To přispělo k nenavrácení 100% srbského obyvatelstva ale pouhých 15-20%. To můžeme brát i jako výhodu Albánců a přispění albanizace kosovského území.

V poslední řadě nesmíme zapomínat na to, že na území Kosova do dnes stojí historické památky spjaté s křesťanskou ale i pravoslavnou vírou. To drží Srbsko v boji že území Kosova patří jim..

SWOT analýza

Silní stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">- Přijetí Rezoluce 1244 v roce 1999<ul style="list-style-type: none">▪ SRJ¹ přijala politické řešení krize▪ Okamžité zastavení násilí▪ Snaha o vyřešení vážné humanitární situace v Kosovu- Stažení vojenských, policejních a paramilitárních sil²- Pozorovatelé OBSE, kteří potvrzovali stažení srbských vojáků a policistů- Umožnění návratu uprchlíků do Kosova- Mezinárodní organizace podporují vyřešení ekonomického rozvoje a	<ul style="list-style-type: none">- Nedostatečná informovanost o vývoji věci ve světě<ul style="list-style-type: none">▪ Bezpočet dezinformací- NATO útočilo na vojenské cíle a další fázi na infrastrukturu, civilní budovy a na civilisty- Letecké útoky nebyly přesné<ul style="list-style-type: none">▪ Piloti nelétali pod 5 000 metrů, kvůli protiletecké obraně- <u>Letecké útoky nebyly schválené RB OSN!</u><ul style="list-style-type: none">▪ <u>Rusko a Čína vetovali rozhodnutí</u>- Operace Allied Force nemělo 2. Mandát RB OSN, kdy může veškeré nezbytné vojenské prostředky

¹ SRJ - Svazová Republika Jugoslávie

² paramilitárních sil – polovojenské jednotky

<p>stabilizace regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> - NATO vytváří dočasnou správu nad územím - V rámci operace UNMIK se snažili pomoci navrátit srbskému obyvatelstvu na území Kosova - Vznik Kosovské republiky v roce 2008 - Pomoc humanitárních organizací - Finanční podpora z EU - Pro Srbsko je silným podporujícím partnerem Rusko <ul style="list-style-type: none"> ▪ Společnými sympatiemi mohou být pravoslavná církev ale i boj Ruska o Krym 	<ul style="list-style-type: none"> - Německé KFOR spolu s UÇK prováděli vystěhování Srbů <ul style="list-style-type: none"> ▪ Měli chránit srbské obyvatelstvo - Nízká hospodářská úroveň země - Vysoká nezaměstnanost a negramotnost - Nedostatečná vybavenost ve školství a školních institucích
<p>Příležitosti</p>	<p>Hrozby</p>
<ul style="list-style-type: none"> - UÇK převzala místa po Miloševićových jednotkách - Vyjednávání mezi NATO a UÇK - <u>Srbsko i Kosovo jsou kandidáty do vstupu EU</u> (současně i Černá Hora, Bosna a Hercegovina) - Pohled mladé generace na situaci a možná změna a urovnání vztahů v budoucnu 	<ul style="list-style-type: none"> - Rozšíření krize do celé Evropy - Vysoký počet uprchlíků - Označeno za genocidu a holocaust - Vznik po válce Kosovského ochranného sboru <ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>Infiltrace členů UÇK, díky tomu se do Kosova nevrátil vysoký počet srbských uprchlíků</u> - Následná nezaměstnanost <ul style="list-style-type: none"> ▪ I v současnosti - Nadále jsou vztahy mezi Srby a kosovskými Albánci vyostřené <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jen čas ukáže budoucí soužití v EU těch to dvou zemí - Prezidentem Kosovské republiky je představitel UÇK, to lze považovat za hrozby při utváření lepších vztahů mezi Srbskem a Kosovem

9 Diskuse

Během zpracování diplomové práce se nám naskytl pohled z různých stran na řešení kosovské krize. Samozřejmě nemůžeme tvrdit, že právě vybraný způsob řešení krize byl správný nebo nesprávný. V danou situaci bylo nutné se rozhodnout rychle a jednat. Současně ale nemůžeme odsuzovat mezinárodní organizace za jejich řešení krize.

Pohledy některých autorů zabývající se Balkánem, potažmo kosovskou krizí, by se snaží být objektivními, nemusí vždy během studie jejich knih, článků nebo odporných diskuzí být objektivní, mohou si najít jisté sympatie s jednou nebo druhou stranou konfliktu.

Ať již si najdou/najdeme sympatie s jednou či druhou stranou, musíme uznat, že obě etnické skupiny na území Kosova se nacházely během let pod nadvládou.

Václav Štěpán ve své knize Jugoslávie – Srbsko – Kosovo, uvádí – „*Navzdory všemu, co Jugoslávie (a Srbsko) v této oblasti podnikla, totiž neudělala a ani nemohla udělat dost pro to, aby u kosovských Albánců odstranila rostoucí pocity křivdy a nerovnoprávnosti, vyplývající z marné touhy po rovnosti, totiž statusu národní republiky, jimž byla obdařena i menší jugoslávská etnika než byla národnost kosovskoalbánská.*“ Výše zmíněná kosovská křivda může být právě důvodem všeho, ale nesmíme dávat do pozadí historické souvislosti. Území Kosova do roku 2008, kdy se stalo státem, bylo vždy součástí jiného státu. A během let na tomto území vyrostlo mnoho památek, symbolů právě pravoslavné církve, jež je v Srbsku tolik rozšířená, proto Srbsko tolik usiluje o zachování území Kosova jako součást svého. To je pochopitelné. Patrně i českému národu, by se nelíbilo mít památky na území jiného státu. Představme si například Katedrálu sv. Víta nacházející se například na Slovensku... A my jí nemohli kdykoli navštívit, jelikož by se nacházel za hranicemi našeho státu a přitom je velikou součástí naší historie. Můžeme si jen představit jaké je to pro srbský národ nemít na svém území významné historické a současně náboženské památky.

V citované pasáži, vidíme i narážku na Černohorce. To oni jsou zmiňovaným národem, který měl svou republiku v rámci Federativní republiky Jugoslávie a i v rámci tzv. 3. Jugoslávie. Ano, můžeme v tom vidět nerovnost, Černohorců byl 1,4 milionu obyvatel a kosovských Albánců přibližně o milion víc. A jejich oblast byla brána jako autonomie. A pak i ta ona autonomie jim byla sebrána. Můžeme si to vyložit tak, že území Kosova bylo

vždy považováno za součást Srbska, a proto nebyla této oblasti věnována taková pozornost a možnost vytvořit z ní rovnoprávnou republiku v rámci Jugoslávie.

Jedna z hlavních výzkumných otázek zní – *Jaký byl průběh operace Allied force a její dopad?*

Můžeme se zamyslet i nad tím, proč Severoatlantická aliance uskutečnila letecké útoky nad územím Kosova a Srbska? Ano, měla mandát RB OSN ale pouze první mandát. První mandát říká, jestliže daná organizace, událost nebo daná země je označena za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. V tomto souhlasíme, kosovská krize probíhala na v oblasti zmítané válkou, která doprovázela rozpad Jugoslávie. Zda kosovská krize, mohla být považována za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost – ano. Jugoslávie zahrnovala 7 zemí na Balkánském poloostrově. A mohlo hrozit zapojení dalších evropských zemí na jednu či druhou stranu konfliktu.

V časopisu Vojenské rozhledy, pan docent Eichler ve svém článku uvádí – *„Pokud rezoluci dávající zmocnění užít všech nezbytných prostředků schválí všichni stálí členové RB OSN a žádný z nich nevetuje, pak se to považuje za mandát RB OSN k použití síly. Výslovně to znamená, že všechna následující opatření vojenského charakteru, při nichž mohou být nasazeny pozemní, vzdušné nebo námořní síly členských států OSN, jsou považovány za legální. Jsou plně v souladu s mezinárodním právem.“* V tomto případě aliance jednala proti rozhodnutí RB OSN. Aliance se během bojů rozhodla k leteckým úderům, jež měly za následek ztráty na civilním obyvatelstvu spolu s vojenskými ztráty. Aliance zahrnula do svých cílů i kritickou infrastrukturu, to jak na straně Kosovo tak i Srbska, protože se báli létat pod výšku 5000m, kvůli protivzdušné obraně srbské armády. To pilotům nemůžeme mít za zlé, ale díky nepřesnosti zaměření cílů navýšili počty civilních ztrát. To vše lze považovat za obrovskou chybu Severoatlantické aliance.

Toto schválení mandátu vetovalo Rusko spolu s Čínou, proto nebyl druhý mandát RB OSN schválen. Rusko od začátku stálo na straně Srbů. Po skončení kosovského konfliktu Rusko pomáhalo Srbskému státu finančně. Možné sympatie mezi těmito dvěma státy můžeme připisovat společnému náboženství, které je spojuje. Ale i to že Rusko mnohokrát řešilo podobné problémy s Čečenskem.

V té době český prezident Václav Havel řekl – „*Uvědomme si, že kdyby ten konflikt pokračoval, kdyby do toho nevstoupilo mezinárodní společenství v té či oné podobě, tak dříve či později bude do něj vtažena Albánie, Makedonie, Bulharsko, posléze Řecko a může vzniknout celobalkánský konflikt, který zákonitě přeroste v konflikt celoevropský, ne-li světový.*“ Z další světové války, které mohla být ovlivněna etnickými konflikty mezi Srby a Albánci, měli všichni strach. Pravděpodobně to vedlo alianci k tak radikálnímu řešení. I když to nebylo správně. Nepochybně možnost déletrvajícího kosovského konfliktu bez účasti mezinárodních organizací je velká, nicméně problém tu stále mezi Srby a kosovskými Albánci je.. A i stále bude..

Hlavní výzkumnou otázku jsme si stanovili – *Jaká byla role mezinárodních organizací v rámci kosovské krize?* Mohli by jsme říct, že úloha, role, zainteresovanost mezinárodních organizací ze začátku války v Jugoslávii příliš velká nebyla. Až když světová média ukazovala a situaci a průběh věcí se začaly mezinárodní organizace zajímat. Zda byla role mezinárodních organizací pozitivní či negativní záleží na úhlu pohledu, pravděpodobně mezinárodní organizace přispěli ke zrodu nového státu Kosovo – to můžeme brát z pohledu Kosova velmi pozitivně, o tohle celou svou historii usilovalo. Ze strany Srbska angažovanost mezinárodních organizací a následný vznik Kosovské republiky, jako samostatného nového státu v Evropě, můžeme brát jako negativní pohled. V důsledku vzniku Kosovské republiky přišlo Srbsko o své historické části, jež se nachází na kosovském území.

Během zpracování diplomové práce jsme si stanovily hypotézy.

HYPOTÉZA 1: *Předpokládáme, že k osamostatnění Kosova by bez vnějších podmínek nedošlo.*

Na základě zjištěných poznatků, se domníváme, že by ke vzniku samostatného Kosova nedošlo. Ke vzniku Kosova přispěl vliv a vyjednávání mezinárodních organizací, jež tlačili na tehdejší Miloševićův režim. Oprávněně se můžeme domnívat, že v případě nezasažení mezinárodních organizací by kosovští Albánci byli fyzicky potlačeni bezpečnostními jednotkami Srbska. A žádná Kosovská republika by za těchto podmínek nevznikla. Po

kosovské krizi pomáhali mezinárodní organizace vybudovat veřejnou správu a soudní, vládní, exekutivní moc v Kosovu.

Na základě získaných poznatků lze konstatovat, že se nám Hypotéza 1 potvrdila.

HYPOTÉZA 2: *Předpokládáme, že angažovanost mezinárodních organizací v kosovské krizi správná, jež byla založena na existující humanitární krizi.*

Na základě zjištěných poznatků nemůžeme říci jednoznačně, že angažovanost byla v plné míře správná při řešení kosovské krize. Ano, do jaké si části řešení konfliktu postupovaly mezinárodní organizace správně. Když ovšem přikročili k použití leteckých útoků bez schválení mandátu RB OSN, porušili tím mezinárodní práva, jimiž se mezinárodní organizace řídí. Díky tomu to kroku se na aliance snesla vlna kritiky.

Na základě získaných poznatků lze konstatovat, že se nám Hypotéza 2 potvrdila jen zčásti.

10 Závěr

Bouřlivé události probíhající v Kosovu v 90. letech minulého století, jenž vyvrcholily vojenským zásahem jugoslávské armády a represemi, vedli nakonec k leteckým náletům Severoatlantické aliance na Kosovo, Bělehrad a další města v okolí.

Po leteckých útocích přebrala civilní správu země OSN prostřednictvím mise UNMIK. Tato mise koordinovala veškeré civilní dění na kosovském území. Současně spolupracovala s misemi OBSE i s misí Evropské unie EULEX. Práci na postkonfliktní rekonstrukci Kosova si mezinárodní organizace rozdělili, přičemž EU má na starosti hospodářskou obnovu a rozvoj země, OSN civilní správu a humanitární činnost a OBSE dohlíží hlavně na vytváření institucí a demokratizaci území. A původně zamýšlená krátká intervence spojeneckých sil Severoatlantické aliance se přeměnila na dlouhodobé působení mírových sil KFOR.

V roce 2004 mírové síly KFOR podcenili situaci v Kosovu, důsledkem tohoto podcenění bylo vystěhování srbského obyvatelstva z domů, ničení památek a ztráty na životech... Aby se již tato situace neopakovala, byly posíleny jednotky KFOR.

V roce 2008 vyhlásilo Kosovo svou nezávislost a představilo se jako demokratický stát s fungujícími orgány veřejné správy. Srbský stát stále odmítá uznat Kosovo jako samostatný stát a nadále ho bere jako část svého území. Osobně si myslím, že tento problém nikdy nebude vyřešen, ale můžeme doufat, že je tu naděje v budoucích generacích, které na tyto křivdy zapomenou a dokážou se usmířit.

Seznam symbolů a zkratek

ČSFR – Česká a Slovenská Federativní Republika

EU – Evropská unie

EULEX – zkratka pro *misí Evropské unie k prosazování práv v Kosovu*, mise má zajistit naplnění rezoluce 1244 Rady bezpečnosti OSN, která byla zahájena 9.12.2008 (*The European Union Rule of Law Mission in Kosovo*)

FLRJ – Federativní Lidová Republika Jugoslávie (od roku 1945 až do roku 1968)

KBSE – Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, předchůdce Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

KFOR – Označení mezinárodní mírové operace v rámci Severoatlantické aliance na území Kosova (*Kosovo Force*)

NATO – Severoatlantická aliance

OBSE (OBCE) – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (Organization for Security and Cooperation in Europe)

OSN – Organizace spojených národů

RB OSN – Rada bezpečnosti Organizace spojených národů

SFRJ – Socialistická Federativní Republika Jugoslávie (od roku 1968 až do roku 1992)

SSSR – Svaz Sovětských Socialistických Republik

UÇK – Kosovská osvobozenecká armáda

UNMIK – Je tak označena *dočasná mise Spojených národů v Kosovu*. Jde o civilní správu Kosova pod dozorem Organizace spojených národů (*United Nations Mission in Kosovo*)

USA – Spojené státy americké (*United States of America*)

V4 – Visegrádská čtyřka

ZHN – zbraně hromadného ničení

Seznam použité literatury

Literární zdroje

BRANDL, Bc. Dominik. *Ozbrojené konflikty po skončení studené války na Balkáně*. Brno, 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Obor Mezinárodní vztahy. Vedoucí práce Doc.PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.

EICHLER, Jan. Legální a nelegální války v dnešním světě. *Vojenské rozhledy*. Ministerstvo obrany České republiky – Odbor komunikace a propagace MO, 2012, 2012(3), 13. ISSN 1210-3292.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2006. ISBN 80-7278-326-2.

EICHLER, Jan. *Od Hirošimy po Bělehrad: Válka a mír v druhé polovině 20. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2251-4.

EICHLER, Jan. *Od Sarajeva po Hirošimu: Válka a mír v první polovině 20. století*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2179-1.

FINLAN, Alastair. *The Collapse of Yugoslavia 1991-1999*. čtvrté. Oxford: Osprey Publishing, 2004. ISBN 978-1841768052.

GALBREATH, David. *The Organization for Security and Co-operation in Europe*. Routledge, 2007. ISBN 0-203-96094-7.

GIRGLE, Patrik. *Kosovo*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-330-5.

HUDEČOVÁ, Bc. Petra. *Analýza kritiky mezinárodního společenství k vyhlášení nezávislosti Kosovské republiky*. Brno, 2015. Magisterská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.

JANZEKOVIC, John. *The Use of Force in Humanitarian Intervention.: Morality and Practicalities*. Ashgate Publishing, 2006. ISBN 9780754648505.

JUDAH, Tim. *A History of the Kosovo Liberation Army*. In: BUCKLEY, W.J.: *Kosovo. Contending voices on Balkan interventions*. Cambridge: William B. Eerdmans publishing company. 2000. ISBN 0802838898.

KOTALÍKOVÁ, Bc. Michaela. *Vojenské intervence mezinárodních organizací v Bosně a Hercegovině a v Kosovu po studené válce*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.

- KREJČÍ**, Oskar. *Válka*. Praha: Professional Publishing, Praha, 2010. ISBN 978-80-7431-029-4.
- LEŠKA**, Vladimír. *KBSE/OBSE*. Praha: Karolinum; Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-85864-32-0.
- MACQUEEN**, Norrie. *The United Nations since 1945: peacekeeping and the Cold War*. London: Longman, 1999. ISBN 05- 823-5673-3.
- PELIKÁN**, Jan a Miroslav TEJCHMAN. *Dějiny Jugoslávie (1918 - 1991)*. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-939-X.
- PELIKÁN**, Jan. *Dějiny Srbska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-671-0.
- PELIKÁN**, Jan. *Jihoslovanská krize – Kořeny a souvislosti*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-083-1.
- PELIKÁN**, Jan. *Národnostní otázka ve Svazové republice Jugoslávii: geneze - vývoj - perspektivy; skripta pro posluchače Filozofické fakulty Univerzity Karlovy*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-482-9.
- PLUHAŘOVÁ**, Barbora. *Příčiny a vývoj kosovské krize*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Vedoucí práce PhDr. Pavel Pšeja, Ph.D.
- STEJSKALOVÁ**, Bc. Lucie. *Komparace základních principů mírových operací OSN, NATO operací na podporu míru a operací krizového managementu EU*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.
- STÝSKALÍKOVÁ**, Věra. *Současné bezpečnostní hrozby západního Balkánu: Kritická analýza konceptu bezpečnosti Kodaňské školy*. Brno, 2006. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jan Holzer, Ph.D.
- ŠIMONOVÁ**, Michaela. *Role OBSE v kosovském konfliktu*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Vedoucí práce Mgr. Jana Urbanovská, Ph.D.
- ŠTĚPÁNEK**, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: Kosovská otázka ve 20.století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5476-9.
- TEJCHMAN**, Miroslav, HRADEČNÝ, Pavel a ŠESTÁK, Miroslav. *Historické souvislosti rozpadu Jugoslávie*. 1. vyd. Praha: Historický ústav, 1996. ISBN 80-85268-58-2.

Vojenské rozhledy. Ministerstvo obrany České republiky – Odbor komunikace a propagace MO, 2011, **XX**.(4.). ISSN 1210-3292.

WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích: peacekeeping and the Cold War*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-807-3803-391.

Internetové zdroje

Amnesty International [online]. 2017 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/>

Army.cz: Kosovo (KFOR) [online]. Copyright © Ministerstvo obrany, 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/kosovo/kosovo-kfor-15559/>

BERKA, Tomáš. Northrop B-2 Spirit a jeho verze. *Válka.cz* [online]. 2003 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/1046-Northrop-B-2-Spirit-a-jeho-verze>

Caritas CR: Completed projects in Kosovo. Charita České republiky [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://svet.charita.cz/en/where-we-help/europe-and-former-ussr/kosovo/completed-projects/>

Co je NATO: Podrobněji o cílech a poslání. Natoaktual.cz [online]. Jagello 2000 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/cojenato.htm

Český červený kříž [online]. [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://www.cervenyriz.eu/cz/kdojsme.aspx>

Český červený kříž: Humanitární pomoci do zahraničí [online]. 2014 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://www.cervenyriz.eu/cz/zahrpomoci.aspx>

ČESKÉ NÁRODNÍ LISTY: Kosovo - antihumanitární intervence [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/kosovo-antihumanitarni-intervence-160304.htm>

DOLEČEK, Rajko. NECENZUROVANÉ OBRAZY Z DĚJIN KOSOVA A METOCHIE: CO SE DĚLO NA KOSOVU A METOCHII BĚHEM XIX. STOLETÍ. *České národní listy* [online]. 2004 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/kosovo-a-metochie.htm>

Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy II. Natoaktual.cz [online]. Ostrava: Jagello 2000, 2016 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z:

http://www.natoaktual.cz/hybridni-hrozby-ii-0ac-/na_knihovna.aspx?y=na_knihovna/hybridni-hrozby-2016.htm

Idnes.cz: *Před deseti lety rozhodlo NATO o bombardování Jugoslávie*. Idnes.cz [online]. Mafra, 2009 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pred-deseti-lety-rozhodlo-nato-o-bombardovani-jugoslavie-pzw-/zahranicni.aspx?c=A090323_104530_zahranicni_stf

Kosovo je srbské. Nová republika [online]. 2017 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.novarepublika.cz/2017/02/kosovo-je-srbske.html>

Kosovo: anti-humanitární intervence. Kosovoonline: Kosovo: anti-humanitární intervence [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: http://www.kosovoonline.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1839%3A2016-03-08-13-55-29&catid=55%3AAktualne&Itemid=53&lang=sr

Kosovo. *Člověk v tísní* [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zeme/kosovo>

KOSOVO: Diplomatické úsilí znovu středem pozornosti [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=631>

Kosovo: vysvětlení událostí, jak je asi neznáte. Idnes.cz [online]. MAFRA, 2009 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://werdan.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=64741>

Kosovský prezident: Srbsko má v plánu obsadit část Kosova stejně jako Rusové Krym. In: Aktuálně.cz [online]. 2017 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/kosovsky-prezident-srbsko-ma-v-planu-obsadit-cast-kosova-ste/r~a4fe4728dcd711e6a78c002590604f2e/>

KRÁSNÝ, CSC., Ing. Antonín. *Pohledy na asymetrii v operacích. Obrana a strategie* [online]. 2003, 2003(2), 12 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2003/2-2003/pohledy-na-asymetrii-v-operacich.html#.WQrtZNLyh1s>

MACHÁČEK, Štěpán. *Poslední sandžak na Balkáně*. Navýchod.cz [online]. 2011, 2014(3) [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.navychod.cz/articles.php?id=1307eb0c-8dca-11df-aa30-00304830bcc4>

MAREŠ, Miroslav. *VYMEZENÍ POJMŮ TERORISMUS, VÁLKA A GUERILLA V SOUDOBÉ BEZPEČNOSTNÍ TERMINOLOGII*. Obrana a Strategie [online]. 2004,

2004(1), 14 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2004/1-2004/vymezeni-pojmu-terorismus-valka-a-guerilla-v-soudobe-bezpecnostni-terminologii.html#.WQrw7dLyh1u>

MF DNES. *Stydím se, řekl Klaus o uznání Kosova*. In: IDNES.cz [online]. MAFRA.cz, 2008 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/stydim-se-rekl-klaus-o-uznani-kosova-dvd-/domaci.aspx?c=A080523_203033_domaci_dp

Ministerstvo vnitra České republiky: *VISEGRÁDSKÁ ČTYŘKA*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/visegradska-ctyrka-v4.aspx>

Ministerstvo zahraničních věcí Česká republika: *O Severoatlantické alianci*. Ministerstvo zahraničních věcí Česká republika [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/nato/o_severoatlanticke_alianci.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: *Kosovo* [online]. MZV ČR, 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/kosovo/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí: *Základní informace o OBSE. Ministerstvo zahraničních věcí: Stálé mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizacích ve Vídni* [online]. 2007 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/zakladni_informace_o_obse.html

NATO: *NATO's role in Kosovo* [online]. 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm

NATO: *NATO's role in relation to the conflict in Kosovo* [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.nato.int/kosovo/history.htm>

Natoaktual.cz: *Operace Allied Force*. Natoaktual.cz: Operace Allied Force [online]. Jagello 2000 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_alliedforce.htm

Neviditelný bombardér sestřelili Srbové sovětskou raketou SA-3. *Novinky.cz* [online]. Copyright © 2017 Seznam.cz, 2005 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/zahranicni/68745-neviditelny-bombarder-sestrelili-srbove-sovetskou-raketou-sa-3.html>

Operation Allied Force [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: http://www.globalsecurity.org/military/ops/allied_force.htm

PACNER, Karel. *Jak jsme vstoupili do NATO a Rusko chtělo "ochraňovat" pobaltské státy.* In: IDNES.cz [online]. MAFRA, 2014 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: Jak jsme vstoupili do NATO a Rusko chtělo "ochraňovat" pobaltské státy Zdroj: http://technet.idnes.cz/jak-jsme-vstoupili-do-nato-vondra-kavan-gorbacov-havel-jelcin-pt4-/vojenstvi.aspx?c=A140311_160732_vojenstvi_kuz

POLÁK, Miroslav. *SVĚT: Terorismus, nebo asymetrická válka?: Je Evropa ohrožována terorismem, nebo už je ve válce?* Neviditelný pes [online]. MAfra, 2015 [cit. 2017-05-05]. ISSN 1212-673X. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/svet-terorismus-nebo-asymetricka-valka-fcx-/p_zahranici.aspx?c=A151116_164753_p_zahranici_wag

PLICKOVÁ, Jitka. Humanitární pomoc míří i do Bělehradu. *Idnes.cz* [online]. 1999 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/humanitarni-pomoc-miri-i-do-belehradu-dwm-/domaci.aspx?c=990511_164114_domaci_jpl

Population, total. *The World Bank* [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2015&locations=XK&start=1960&view=chart>

Rádio Praha: Český rozhlas [online]. [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://archiv.radio.cz/nato/cesky15.html>

Rezoluce 1244 RB OSN. In: 1999, ročník 1999. Dostupné také z: <http://www.nato.int/kosovo/docu/u990610a.htm>

SIEGL, Erik. Možnosti a limity OBSE při prevenci vnitropolitických konfliktů. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2001(1), 13 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/668/713>

Srbsko. Člověk v tísní [online]. [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zeme/srbsko>

Stálá delegace Parlamentu do Parlamentního shromáždění Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě: O organizaci. *POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU*

ČESKÉ REPUBLIKY [online]. Praha: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=6315>

STOJAROVÁ, Věra. *Kosovská osvobozenecská armáda (UÇK)*. Rexter [online]. 2003, 1(2003) [cit. 2017-05-04]. ISSN 1214-7737. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/kosovska-osvobozenecska-armada-uck/2003/05/01/>

STRAŠÍKOVÁ, Lucie. Češi měli problém plně podpořit letecké útoky na Jugoslávii. *Česká televize: čt24* [online]. čt24, 2009 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1415885-cesi-meli-problem-plne-podporit-letecke-utoky-na-jugoslavii>

SVĚTNIČKA, Lubomír. *Hybridní válka ohrožuje i Česko*. Lidové noviny: Česká poezie [online]. MAFRA, 2017 [cit. 2017-05-05]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: http://ceskapoezie.lidovky.cz/hybridni-valka-ohrozuje-i-cesko-dn0-/tema.aspx?c=A170111_132419_pozice-tema_lube

ŠIPEKY, Michal. *Definovanie asymetrie* [online]. 2004 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/10821-Asymetricke-ohrozenia>

UNITED NATIONS INTERIM ADMINISTRATION MISSION IN KOSOVO [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.military.ie/overseas/past-missions/europe/unmik/>

United Nations Interim Administration Mission in Kosovo: UNMIK Background. United Nations Interim Administration Mission in Kosovo [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmik/background.shtml>

United Nations: Mír a bezpečnost. *United Nations: Information Centre Prague* [online]. Praha: Copyright (c) UNIC Praha [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/mir-a-bezpecnost/?kap=16>

Video: Nejvyspělejší strategický bombardér světa B-2. *Security magazin* [online]. 2015 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.securitymagazin.cz/technologie/video-nejvyspelejsi-strategicky-bombarder-sveta-b2-1404048548.html>

Visegrad Group: About the Visegrad Group [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/about>

Visegrad Group: *Historie V4*. Visegrad Group [online]. 2017 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/historie>

Visegrádská čtyřka. *Aktuálně.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/visegradska-ctyrka/r~270e0b028ba011e5a705002590604f2e/?redirected=1491038596>

Výroční zpráva nadace ADRA 2005 [online]. 2005, s. 53 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/nadace-adra/o-nadaci/vyrocnizpravy>

WERDAN, Michal. *Kosovo: vysvětlení událostí, jak je asi neznáte.* *Idnes.cz* [online]. Mafra, 2009 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://werdan.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=64741>

YOUNG, Antonia. Kosovo: SELF-DECLARED INDEPENDENT COUNTRY. In: *ENCYCLOPEDIA BRITANNICA* [online]. 2017, s. 39 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Kosovo>

Jiné zdroje

Deklarace o spolupráci České a Slovenské Federativní Republiky, Polské republiky a Maďarské republiky na cestě evropské integrace. Visegrád, 1991.

Charta Organizace spojených národů [online]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

JANČÁREK, Petr. Kosovo – Krev není voda [Dokument]. 1999. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10000000066-kosovo-krev-neni-voda/21225100058/diskuse>

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1 – Mapa světa – Složení OBSE. Státy označené zelenou barvou jsou členské státy. Oranžovou barvou jsou označeny partnerské státy pro spolupráci.</i>	<i>9</i>
<i>Obrázek 2 – Geografická poloha Kosova (Zdroj: Mapy Google)</i>	<i>24</i>
<i>Obrázek 3 – Počet obyvatelstva v Kosovu (Zdroj: Data.worldbank.org)</i>	<i>25</i>
<i>Obrázek 4 – Oblast Sandžaku. Na obrázku můžeme vidět červeně zvýrazněnou přibližnou oblast Sandžaku. (Zdroj: Mapy Google).....</i>	<i>26</i>
<i>Obrázek 5 – Mapa Kosova – Etnické složení v roce 1961. Zdroj: Statistički godišnjak Jugoslavije 1961,</i>	<i>52</i>
<i>Obrázek 6 – Mapa Kosova – Etnické složení v roce 1991. Zdroj: Statistički godišnjak Jugoslavije 1991</i>	<i>53</i>

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1 – Souhrn mezinárodních organizací v kosovské krizi</i>	21
<i>Tabulka 2 – Pomoc humanitárních organizací I.</i>	59
<i>Tabulka 3 – Pomoc humanitárních organizací II.</i>	60

Seznam grafů

<i>Graf 1 – Národnostní složení Kosova v roce 2015</i>	54
<i>Graf 2 – Náboženské rozdělení v Kosovu</i>	55
<i>Graf 3 - Uprchlíci během kosovské krize (Zdroj: Kosovoonline.cz; Českenarodnilisty.cz; Idnes.cz; Patrik Girgle, Kosovo)</i>	57

Seznam příloh

Příloha 1: <u>Mise mezinárodních organizací na území bývalé Jugoslávie – vztaženo na účast České republiky, potažmo Česko Slovenskou republiku.....</u>	81
---	----

**Příloha 1: Mise mezinárodních organizací na území bývalé Jugoslávie –
vztaženo na účast České republiky, potažmo Česko Slovenskou republiku**

Tabulka znázorňuje název operace, mandát, zároveň je popsán cíl operace. Dále je uveden počet vojáků zúčastněných operace, spolu s časovým rozmezím. V poslední řadě je v tabulce uvedený území, na kterém vojáci byli nasazeni.

Zdroj- Mise.army.cz (Dostupné na: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>)

Název operace	Mandát	Cíl	Počet vojáků	Armáda	Časové rozmezí	Území
UNPROFOR	OSN	Mírová operace	2 250	ČSLA AČR	1992 - 1995	Území bývalé Jugoslávie
UNCRO	OSN	Mírová operace	750	AČR	1996 - 1998	Chorvatsko – Krajina
UNTAES	OSN	Polní nemocnice	100	AČR	1996 - 1998	Chorvatsko – východní Slavonie
KFOR	OSN	Mírová operace	3 070	AČR	1999 – 2002	Kosovo
KFOR	OSN	Mírová operace	2 400	AČR (Česko- slovenský prapor)	2002 - 2005	Kosovo
KFOR	OSN	Mírová operace	3 070	AČR (Brigáda a úkolové uskupení Střed)	2005 – 2011	Šajkovac, Kosovo
SFOR	OSN	Mírová operace	42	AČR	2002 - 2004	Bosna a Hercegovina
ALTHEA	EU	Operace EU Bosna a Hercegovina	400	AČR	2004 - 2008	Bosna a Hercegovina